

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Vliv náboženské konverze na extraverci nebo introverzi

Diplomová práce

Viktor Hejna

2014

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Viktor Hejna

**Vliv náboženské konverze na extraverci nebo
introverzi**

Diplomová práce

2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Viktor Hejna**
Osobní číslo: **H12551**
Studijní program: **N6101 Filozofie**
Studijní obor: **Religionistika**
Název tématu: **Vliv náboženské konverze na extraverci nebo introverzi**
Zadávající katedra: **Katedra religionistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Student nejprve stručně představí teorii psychologických typů extraverte a introverte podle C. G. Junga a způsob používání těchto typů Jungovými následovníky (např. I. Myersovou-Briggsovou a P. B. Myersem). V hlavní části práce se pak zaměří na vztah mezi náboženskou konverzí a těmito typy. Vyloží pojem konverze na příkladech vybraných konvertitů a podá jeho definici, vhodnou pro účely práce. Bude se zabývat otázkou, zda je konverze fenoménem typickým jen pro introverty, a v dotazníkovém výzkumu dále ověří (či naopak vyvrátí) i platnost předpokladu, že příslušnost k extravertnímu nebo introvertnímu typu je vrozená a během života neměnná.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- ČAKRT, Michal. Typologie osobnosti. Praha: Management Press, 2004.
- FRANZ, Marie Luise von a James HILLMAN. Jung's Typology. New York, NY: Spring Publications, 1971.
- HANUŠ, Jiří a Ivana NOBLE (eds.). Konverze a konvertité. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009.
- JAMES, William. Druhy náboženské zkušenosti. Praha: Melantrich, 1930.
- JUNG, Carl Gustav. Psychological Types. In: Collected Works (Vol. 6). Princeton, NJ: Princeton University Press, 1971.
- KOLAŘÍKOVÁ, Olga. Pohledy na psychologii náboženství. Religio. 1996, 4(1), 3-15.
- KOLAŘÍKOVÁ, Olga. Psychologie náboženství a osobnostní problematika. Československá psychologie. 1996, 40(4), 296-303.
- MOORE, Robert L. (ed.). C. G. Jung a křesťanská spiritualita. Praha: Portál, 1998.
- MYERS-BRIGGS, Isabel a Peter B. MYERS. Gifts Differing: Understanding Personality Type. Palo Alto, CA: Davies Black Publishing, 1995.
- MYERS, Katharine D. a Linda K. KIRBY. Introduction to Type: Dynamics and Development, Exploring the Next Level of Type. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, 1994.
- STARBUCK, Edwin Diller. The Psychology of Religion. London: Walter Scott, 1901.
- STRÍŽENEC, Michal. Novšie trendy empirického výskumu v psychológii náboženstva. Religio. 1995, 3(2), 133-142.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Vít Machálek, Ph.D.

Katedra religionistiky

Datum zadání diplomové práce:

30. dubna 2013

Termín odevzdání diplomové práce:

30. června 2014

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

 Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
332 10 Pardubice, Studentská 84

Mgr. Martin Fárek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. dubna 2013

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 6. 2014

Viktor Hejna

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat zejména vedoucímu své práce, Dr. Vítu Machálkovi Th.D., a to za obětavou pomoc při psaní této práce.

Chci také poděkovat své manželce Heleně za to, že je mi dnem i nocí oporou a živoucím důkazem oddanosti a lásky a za její rady a pomoc při psaní.

Chtěl bych také poděkovat panu faráři PhDr. Jiřímu Pilzovi za pomoc při sestavování dotazníku na spiritualitu a ThMgr. Arturu Kamilu Roszánskému za podporu mého výzkumu mezi katolíky a samozřejmě také celé solnické farnosti a všem, kteří dotazník svědomitě vyplnili.

Velké díky patří mým rodičům, kteří mě vždy ve všem podporovali.

Souhrn

Rozlišení typů osobnosti na introverty a extraverty podle C. G. Junga bylo v minulosti velmi populární a je dodnes. Toto rozlišení bylo přejímáno mnoha autory. Nejznámějšími autory, kteří tuto teorii přejali jsou autorky dotazníku MBTI Isabela Briggs Myers a Katharina Cook Briggs.

Tato práce se zabývá zjištěním typu osobnosti podle C. G. Junga a zjištěním konverze a náboženského prožívání u vybraného vzorku českých praktikujících křesťanů. Na základě tohoto zjištění je vyjádřen vztah mezi introverzí, extraverzí, náboženskou konverzí a náboženským prožíváním.

Cílem je posoudit, do jaké míry ovlivňuje náboženská konverze typ osobnosti člověka a jestli má nějaký typ sklon více ke konverzi a jiný méně, případně jak jednotlivé typy osobnosti svou víru prožívají.

Práce dospívá k tomu, že skutečně existuje vztah mezi introverzí, extraverzí, náboženskou konverzí a náboženským prožíváním respondentů.

Klíčová slova: Konverze, extravert, introvert, C. G. Jung, spiritualita, křesťanství, osobnost, dotazník, typologie

Summary

Original resolution of personality types on introverts and extraverts by C. G. Jung was in the past very popular and still is. This resolution was assumed by many authors. The best known authors who have taken up the theory are the authors of well known MBTI questionnaire Isabel Briggs Myers and Katharine Cook Briggs.

This work deals with determining the type of personality according to C. G. Jung and determining the religious conversion and how the sample of Czech practicing Christians experiences the faith.

The aim of this work is to assess how much the religious conversion influences the type of human personality. If one type tends to convert more often than the other and how much the personality types influences religious experiencing.

This work comes to the fact that there is indeed a relationship between introversion, extraversion, religious conversion and how respondents experience their religion.

Keywords: Conversion, extravert, introvert, C. G. Jung, spirituality, Christianity, personality, questionnaire, typology

Úvod	9
1. Osobnost, extraverze a introverze podle C. G. Junga	12
1.1. Co je to osobnost a typ osobnosti	12
1.2. Základní rozdělení typů osobnosti na extraverta a introverta podle C. G. Junga	14
1.3. Přístupy k extraverci a introverzi u Jungových pokračovatelů	17
1.4. Nekritické přejímání Jungových konceptů	19
2. Psychologie náboženství a osobnost religiózních jedinců	25
2.1. Vymezení vybraných pojmů	25
2.2. Intrinsic vs. introverze a extrinsic vs. extraverze	30
3. Konverze	34
3.1. Etymologie pojmu konverze	34
3.2. Konvertité	37
3.3. Jak různí autoři píší o konverzi	39
3.4. Logické vyvození a použití pojmu konverze pro tuto práci	41
4. Terénní výzkum	44
4.1. Zjištění extraverze a introverze	45
4.2. Zjištění konverze a náboženského prožívání respondentů	47
4.3. Porovnání introvertů, extravertů, konvertitů a ostatních respondentů	52
Závěr	61
Bibliografie	63
Seznam příloh	67

Úvod

Základním předpokladem pro vznik této práce je, že typy osobnosti podle C. G. Junga introvert x extravert nejsou vrozené a během života neměnné. Předpoklad, že náboženská konverze může tyto typy změnit je základní, přesto, že C. G. Jung a i jeho následovníci udávají již zmíněnou vrozenost těchto typů. Vzhledem k rozsahu práce nebude možné zcela jasně falsifikovat nebo verifikovat jestli jsou typy podle C. G. Junga vrozené. Nicméně tato práce by měla na tomto poli bádání posloužit jako první krok pro další výzkumy.

Budu se snažit upozornit na nevědeckost některých Jungových tvrzení, neboť Jung některá svá tvrzení nepodkládá žádnou literaturou či výzkumem. Dále se budu snažit upozornit na to, že jsou Jungova tvrzení a teorie mnohdy nekriticky přejímány dalšími badateli.

Za mým základním předpokladem, že náboženská konverze může změnit typ osobnosti (tento předpoklad se ve své práci budu snažit verifikovat), se mohou vynořovat i další dílčí otázky jako např.: Kdo je to konvertita? nebo: Jak zjistit náboženskou víru a konverzi? S těmito otázkami se také budu potýkat a pokusím se logicky a také na příkladech objasnit, co je to konverze, kdo je to konvertita a jak lze pojem konverze aplikovat. V případě otázky: Jak zjistit náboženskou víru a konverzi budu vycházet z mého dřívějšího výzkumu¹, který v této oblasti ukazoval zajímavé výsledky a některé otázky se ukázaly jako relevantní. Základní otázky vycházející z tohoto mého dřívějšího výzkumu byly: Jak je možné, že konvertité jsou jen introverti? A jak je možné, že ve většinové společnosti je 75% extrovertů², zatímco v církvi je 75% introvertů?

K dosavadnímu stavu bádání není mnoho co říct, neboť problematikou vztahu konverze a typu osobnosti se přímo nikdo nezabývá. Nejbližší je poli mého bádání práce Edwina Starbucka *The Psychology of Religion*, kde se Starbuck zabývá

---

¹ Tento výzkum je součástí mé bakalářské práce z roku 2012 *Vztah mezi typem osobnosti a spiritualitou*.

² Data podle <http://www.mypersonality.info/> citováno: (online 31.12.2013)

převážně náboženskou konverzí z psychologického hlediska, ale také není ve své práci zaměřen přímo na tento vztah. Výše uvedenou publikaci použiji spíše jako inspiraci než jako nosný zdroj, neboť si jeho práce nezískala mnoho uznání ve vědeckých kruzích.

Práci rozdělují do čtyř kapitol. V první uvedu pojem osobnost a představím psychologické typy introverze a extraverze podle Junga. Pokusím se také ukázat, jak na Junga navazovali další badatelé jako například Isabel Myers Briggs, Katharine Cook Briggs a Peter Briggs, tvůrci světově známého a oblíbeného MBTI dotazníku, který ovlivňuje velmi často (především ve velkých firmách) přijetí či odmítnutí zájemce o práci při pracovních pohovorech. V této části půjde především o popis a kritickou analýzu typů osobnosti. Pokusím se ukázat, že obzvláště v otázce vrozenosti psychologických typů zmínění badatelé, kteří na Junga navazovali, nekriticky přejímali jeho koncepci. Budu se snažit ukázat, jak je či není Jungova teorie vědecká a to, jak Jung své teorie vytvářel a na čem stavěl svůj výzkum.

V druhé kapitole uvedu Gordona Allporta, dalšího významného psychologa, který se, jak se domnívám, velmi inspiroval C. G. Jungem. V této kapitole půjde také o vymezení některých důležitých pojmů pro tuto práci, ale především o spojitost Allportova rozlišení náboženskosti na intrinsic a extrinsic s typy osobnosti podle C. G. Junga.

V třetí kapitole půjde o vymezení pojmu konverze pro potřeby mé práce. Tato část bude opět deskriptivní, ale bude také kritickým rozbořem přístupů ke konverzi u rozličných badatelů, jako např. u již zmíněného Edwina Starbucka. Tato část je nezbytná především pro přesné uchopení a vymezení pojmu konverze, neboť je ve velkém množství publikací používán nepřesně a bez jakéhokoliv vysvětlení. Pro lepší uchopení a pochopení pojmu konverze budu používat ukázky z českého ekumenického překladu Bible a z anglické *King's James Bible*.

Čtvrtá a poslední kapitola mé práce je postavena na terénním výzkumu, který jsem provedl mezi českými praktikujícími křesťany. Výzkum byl proveden formou kvantitativního dotazníku, kdy předpokládaným množstvím respondentů bylo 257. Z tohoto vzorku bude potom provedena statistická analýza shromážděných dat formou grafů. Na základě otázek bude potom můj předpoklad buďto potvrzen a nebo vyvrácen.

Pokud se v dotazníku alespoň částečně potvrdí můj předpoklad, že typy osobnosti nejsou vrozené, bude to mít jasný význam v tom, že Jungova teorie by nemusela být správná. Tím bych tedy, jak se budu snažit, poukázal na nevědeckost alespoň jedné z Jungových teorií. Co se přínosu psychologii týče, je tedy význam jednoznačný. Pro religionistiku bude mít práce přínos ve větším objasnění fenoménu konverze. Dále pak, že tento fenomén je nezanedbatelnou součástí lidské existence a tedy, že náboženská víra má značný vliv na celý život jedince a to tedy, že dokáže výrazným způsobem změnit chování člověka a tedy jeho osobnost.

1. Osobnost, extraverze a introverze podle C. G. Junga

V této kapitole uvedu ve zkratce něco o tom, co je to osobnost. Dále se budu věnovat dvěma typům osobnosti podle C.G. Junga a to extraverzi a introverzi. Ukážu ale nejen jak tyto dva typy popisuje jejich autor C.G. Jung, ale také jak na něho navazovali další psychologové, jako například tvůrci celosvětově známého a vlivného dotazníku MBTI³, Isabel Myers Briggs, Katharine Cook Briggs a Peter Briggs. Tato část odpovídá první části dotazníku, kde jsem zjišťoval typ osobnosti respondenta, tedy jestli má respondent spíše extravertní nebo introvertní osobnost.

1.1. Co je to osobnost a typ osobnosti

Pojem osobnosti je používán v různých významech. V lidové řeči, ale i v historických vědách má hodnotící přízvuk, rozumí se jím vynikající nebo nějaký významný jedinec. Jiný význam má zase v právních vědách a v sociologii. Do psychologie byl pojem osobnosti zaveden až na počátku 20. století, kdy se ukazovala nutnost studovat duševní život člověka jako celek, a nikoli jen jako pouhý soubor jednotlivých funkcí (jako vnímání, myšlení, cítění, chtění), neboť vykazoval funkční jednotu, a kdy bylo nutno vysvětlit fakt, že na týž podnět různí lidé reagují různě. Někaký podnět působí tedy na člověka (osobnost) a ten na to nějak reaguje.⁴ Přesto, že na určitý podnět různí lidé reagují různě, je možné najít i jedince, kteří by na

---

³ Tento dotazník MBTI (Myers-Briggs Type Indicator) měl významný vliv například v personalistice při přijímání zaměstnanců a to zejména v období jeho vzniku v období druhé světové války, ale také dnes je velice používaným zejména ve velkých firmách, především v USA. Mnoho zajímavých informací o rozšířenosti a používání tohoto dotazníku v dnešní době můžeme naléznout např. na internetu:

<http://www.mypersonality.info/> citováno: (online 31.12.2013).

<http://www.psychometric-success.com/personality-tests/personality-tests-popular-tests.htm>

citováno: (online 31.12.2013).

<http://www.myersbriggs.org/my-mbti-personality-type/my-mbti-results/ways-type-can-be-used.asp>

citováno: (online 31.12.2013).

⁴ M. Nakonečný, *Základy psychologie osobnosti*, s. 9.

stejný podnět reagovali podobně nebo dokonce stejně. Každý člověk má tedy nějakou osobitou strukturu osobnosti tomu člověku vlastní. Termín struktura vyjadřuje obecně stavbu nebo složení něčeho. V psychologii pak pojem struktura osobnosti vyjadřuje vnitřní uspořádání osobnosti, tj. skladbu jejích prvků, dispozic, které jsou chápány jako funkční elementy, resp. jako elementy funkcí různých kategorií (výkonu, motivace, hodnocení, formální reaktibility atd. – tj. schopnosti, motivy, postoje, temperament atd.). Struktura poukazuje na určitý trvalejší stav. Prvky struktury osobnosti, chápané jako dispozice různých druhů, představují psychické vlastnosti osobnosti, které tvoří různé třídy podle svých funkcí (schopnosti, temperament atd.) a které se mohou sdružovat v určité syndromy či typy osobnosti.⁵

V běžné řeči se často používají výrazy jako „měšťák“, „intelektuál“, „byrokrat“ nebo také „ňouma“ apod. Tyto výrazy vyjadřující určitou svéráznost daného jedince, která však nepřísluší jen jemu, nýbrž řadě dalších lidí, kteří tak v rámci určité svéráznosti vytvářejí skupinu, označovanou jako typ. Být typický znamená být svérázný, rázovitý, ale nikoli jedinečný, termín typ vyjadřuje sdílený svéráz, charakteristiku, která je vlastní celé skupině lidí, nikoli všem, ale jen některým lidem, kteří mají něco výrazně společného a kteří se od sebe v řadě dalších znaků liší (např. úroveň inteligence, zájmy apod.)⁶

Psychologické pojetí typu vychází z poznatku, že psychické vlastnosti vytvářejí určité syndromy (soubory), které mohou být charakteristické pro určitý počet lidí. Britský psycholog německého původu H. J. Eysenck soudí, že pojmy typ a vlastnost jsou významově téměř totožné: řekneme-li např. o určitém člověku, že má vlastnost družnosti nebo, že je to „družný typ“, znamená to v podstatě totéž.⁷

---

⁵ M. Nakonečný, *Základy psychologie osobnosti*, s. 45.

⁶ Tamtéž, s. 113.

⁷ Tamtéž, s. 113.

1.2. Základní rozdělení typů osobnosti na extraverty a introverty podle C. G. Junga

C. G. Jung je autorem typologie, kdy rozděluje lidi na dva základní typy, tedy: introverty a extraverty.

Pozorujeme-li lidi, říká C. G. Jung, zjišťujeme, že někteří jsou koncentrováni na sebe, jiní na své okolí. To jsou dva základní životní vztahy, které vytvářejí habitus (celkový stav), a zabarvují tak zážitky i jednání. Projevuje se v nich zaměření životní energie (libida) dovnitř (na subjekt) nebo navenek (na objekt, okolí). Podle tohoto zaměření lze pak lidi „tříditi“ na introverty a extraverty.

Člověk, který je extravert, je víc zaměřen navenek, na realitu, na objekty, je společensky založený, otevřený, přístupný, činorodý, závislý na mínění ostatních, myslí, cítí a jedná ve vztahu k objektu, je adaptabilní a prakticky založený.

Oproti tomu, člověk, který je introvert je více zaměřen na sebe sama, na svůj vnitřní svět, žije více vnitřně, má bohatou fantazii a představivost, má negativní vztah k objektu a vnější svět ho spíše obtěžuje, je uzavřený, nepřístupný, spíše pasivní, zdrženlivý, nespolečenský, nedůvěřivý, ze situace se často stahuje do sebe, v jednání je váhavý, má plno zábran.

Vědomá extraverze je kompenzována nevědomou introverzí a naopak.⁸

Extraverti jsou osoby milující společnost, sociálně angažované, družné, nenucené, impulsivní, bezstarostné s malými zábranami, mají rády změny, milují zábavy, rády se předvádějí, jsou otevřené a přístupné, mají sklon k optimismu a k agresi, nejsou vždy zcela spolehlivé a jsou často závislé na mínění druhých lidí.

Introverti jsou osoby uzavřené, spíše nepřístupné, mající sklon k sebepozorování, společnosti se spíše straní, jsou spíše vážné, nedůvěřivé, dobře se kontrolují, jsou celkem spolehlivé, jsou zdrženlivé, nemají rády vzrušení, jsou opatrné, trpělivé, mají rády pořádek a jsou spíše poněkud pesimistické.⁹

Zjištění typu osobnosti podle C. G. Junga je založeno na tom, že jedna ze dvojice funkcí (introvert a extravert) je převládající a vědomá, upřednostňovaná a

---

⁸ M. Nakonečný, *Základy psychologie osobnosti*, s. 117.

⁹ Tamtéž, s. 140-141.

druhá je potlačovaná či nevyvinutá, nevědomá (inferiorní funkce). Tato potlačovaná funkce se však při nevyrovnané osobnosti může probouzet a dostávat se napovrch. Jelikož je tato funkce nedostatečně používaná, zůstává funkcí nejméně diferenciovanou a mívá dost primitivní či archaickou povahu.¹⁰

Vědomé chování a postoje extravertního typu jsou orientovány do objektu. V extravertním přístupu jsou rozhodnutí a z toho vyplývající akce založená na objektivních podmínkách. Má tendenci přizpůsobit se mravním zákonům své společnosti a mění se podle toho, jak se mění ony. Extravert riskuje všechny krize jeho společnosti v jakémkoliv směru společnost zakolísá. Nebezpečí jsou pro extraverta v tom, že ignoruje subjektivní impulsy svého těla dokud nejsou příznaky tak závažné, že se tělo nepřihlásí samo. Hysterie je nejčastější neuróza, která se vyvíjí u extravertů. Vyvěrá z extravertova neustálého se ztrácení v objektech a jeho neustálou úpravou jeho okolí.¹¹

Nevědomí u extraverta má kompenzační postavení k vědomí. V nevědomí je extravert subjektivní a egocentrický. Požadavky nevědomí pro extraverta mají infantilní a archaický charakter a čím více jsou potlačeny, tím více regresivní budou. Čím více je vědomé extraverze, tím více se nevědomí staví do opozice a to způsobuje potíže s ochranou osobnosti. Buď je to absurdní přehánění vědomých cílů, nebo nervové zhroucení z rozkolu osobnosti.¹²

Vědomé chování a postoje introverta se řídí subjektivními faktory a ačkoliv si je vědom vnějších podmínek, tak subjektivní faktory jsou pro něj rozhodující. Když subjektivní funkce dominuje, psychické akce se spojí s vnímáním objektu a dává vzniknout novému psychickému materiálu. Introvertní postoj se vyvíjí z dědičné psychické struktury předcházející vývoji ega, která zahrnuje vědomí a nevědomí. Psychická struktura introverta je popisována jako identická s kolektivním nevědomím a to funguje, když vědomé myšlenky nejsou přítomny anebo jsou potlačeny. To je zdrojem introvertova subjektivního pohledu.¹³

---

¹⁰ Robert A. Repicky „Jungovská typologie a křesťanská spiritualita“, s. 154-155.

¹¹ C. G. Jung. *Psychological Types*, s. 333-337.

¹² Tamtéž, s. 337-341.

¹³ Tamtéž, s. 373-378.

Nevědomí postoj u introverta vzniká zejména, když je příliš mnoho významu přikládáno egu. Když si ego usurpuje nároky předmětu a pokusí se ovládnout objekt, přichází na řadu nevědomá kompenzace vlivu objektu. Protože tento pokus ega o nadvládu nad objektem je nepřizpůsobivý, nevědomí se postará o nápravu vztahu k objektu. Tato náprava ale může způsobit, že se objekt bude zdát ohromující a ego je nuceno vytvořit systém obrany. V podstatě čím více se ego pokouší podmanit si objekt tím více ohromující se pak objekt může zdát. Typickou neurózou pro introverta je extrémní citlivost a chronické vyčerpání.¹⁴

Podívejme se na to, jak C. G. Jung staví svou teorii na biologických základech a pokouší se jí přiblížit některým tvrzením přírodních věd jeho doby:

Postavení typů **introverze a extraverze** je **popisováno jako vrozené a má biologický základ**, jsou od sebe rozlišeny podle jejich postavení vůči objektu. Introvertní postoj je abstraktní, libido ustupuje od objektu. Extravertní postoj je neustále orientován do objektu a týká se ho. Protože tyto typy jsou náhodně rozděleny mezi kulturami, úrovně společnosti a v rodině, je k nim přistupováno tak, že mají biologický základ. Vzhledem k biologickému vztahu mezi subjektem a objektem můžeme tyto dva psychologické postoje porovnat se dvěma přírodními způsoby adaptace. Jeden způsob (extraverze) má vysokou míru plodnosti s malou obrannou silou. Druhý způsob (introverze) má nižší míru plodnosti, ale o to větší smysl pro sebezáchovu. Toto je myšlenka, že většina lidí se rodí s větší kapacitou přizpůsobivosti v jednom směru než ve druhém. Pokoušíme-li se tento typ zfalšovat svým chováním, může to být zdrojem neurózy.¹⁵

Jung konstatuje, že jsou tyto typy náhodně rozděleny mezi kulturami, úrovněmi společnosti a v rodině a proto tedy že jsou vrozené a mají biologický základ. Toto tvrzení však nepodkládá vůbec ničím. Na tomto nepodloženém tvrzení poté zakládá tvrzení, že vzhledem k biologickému vztahu mezi subjektem a objektem můžeme tyto dva postoje porovnat se dvěma přírodními způsoby adaptace.

Chtěl bych podotknout to, že Jung v žádném ohledu neproověřil platnost svého tvrzení vrozenosti typů a tím tedy jejich neměnitelnosti během života. Je naopak

---

¹⁴ C. G. Jung. *Psychological Types*, s. 378-380.

¹⁵ Tamtéž, s. 330-333.

velice nepravděpodobné, že by se člověk během života, co se osobnosti týče, nijak nevyvíjel.

1.3. Přístupy k extraverci a introverzi u Jungových pokračovatelů

C. G. Jung se nezabýval typologií osobnosti pro normální zdravé jedince a tak Isabel Myers se svou matkou, i když to nebyly školené psychologičky, věnovaly polovinu svého života interpretováním a adaptováním Jungovy teorie, aby pomohly normálním zdravým lidem porozumět, že je v pořádku být jiný než ostatní. Tím se dá předejít i některým nedorozuměním, která vznikají z nepochopení toho druhého.¹⁶ Vzhledem k tomu, že C. G. Jung se zabýval lidmi, kteří trpěli psychickými onemocněními a na tomto základě vystavěl svou typologii osobnosti, budu tedy více vycházet z toho, jak na něj navázala Isabel Myers a její matka ve svém dotazníku MBTI. Isabel Myers na C.G. Junga navázala tím, že použila dvojice extraverce a introverze, smyslové vnímání versus intuice a přemýšlení versus cítění. Tyto základní funkce používal C. G. Jung a Isabel Myers je obohatila ještě o prioritu usuzování anebo vnímání a přidala ji jako další funkci, a tak tedy na základě těchto již čtyř základních dvojic funkcí vzniká typ osobnosti člověka podle **MBTI**. C. G. Jung ještě na rozdíl od autorek používal vědomí a nevědomí. Dělení na vědomí a nevědomí Isabel Myers od Junga nepřevzala. S výzkumem pomáhal Isabele a Katharině ještě syn Isabely, je to Peter Briggs Myers, který se spolupodílel na tvorbě jejich díla *Gifts Differing*. Peter nicméně nebyl hlavní tvůrčí osobností tohoto jejich společného díla.

Isabel Myers a její matka Katharina Cook Briggs se zajímaly o Jungovu teorii přes šestnáct let. Druhá světová válka vzala spoustu mužů z průmyslu do vojenské služby a přivedla mnoho žen od jejich normálních aktivit a přemístila je na neznámé místo těžkého průmyslu. Isabela a Katharina si myslely, že by poznání typu osobnosti mohlo být užitečné pro určení toho kdo se v jaké pozici bude cítit lépe a kdo kde bude efektivnější. Snažily se marně vymyslet nějaký test nebo nějaký indikátor osobnosti podle C. G. Junga, avšak nakonec usoudily, že bude nejlepší na

---

¹⁶ Myers-Briggs, Isabel – Myers, Peter B. *Gifts Differing*, s. xii.

něj navázat a vytvořit vlastní indikátor osobnosti. Výsledkem byl Myers-Briggs Type Indicator známý také jako MBTI.¹⁷

Rád bych vysvětlil biblický název knihy autorek *Gifts Differing* (rozdílnost darů). Hned v úvodu dávají autorky vysvětlení, že jde o návaznost na úryvek z Nového zákona: „*Jako je v jednom těle mnoho údů a nemají všechny stejný úkol, tak i my, ač je nás mnoho, jsme jedno tělo v Kristu a jeden druhému sloužíme jako jednotlivé údy. Máme rozličné dary podle milosti, která byla dána každému z nás: Kdo má dar prorockého slova, ať ho užívá v souhlase s vírou. Kdo má dar služby, ať slouží. Kdo má dar učit, ať učí. Kdo dovede povzbuzovat, nechť povzbuzuje. Kdo rozdává, ať dává upřímně. Kdo stojí v čele, ať je horlivý. Kdo se stará o trpící, ať pomáhá s radostí.*“¹⁸

Cílem autorky Isabel Briggs Myers bylo přednést ve srozumitelném jazyce myšlenku typů osobnosti podle Carla Gustava Junga a aplikovat toto na normální každodenní život lidí se všedními problémy. Snaží se pomoci lidem rozpoznat rozdílné způsoby toho, jak každý z nás jedná a reaguje.¹⁹

Přesto, že z práce Isabel Myers Briggs vyplývá, že se typ osobnosti vyvíjí už od raného dětství, kdy dítě začíná poznávat, co mu lépe vyhovuje, si myslím, na základě osobní zkušenosti, že typ osobnosti, který může být zjištěn u dítěte se může v průběhu života dost rapidně změnit, i když autorka uvedla, že to, jakému typu usuzování dá člověk přednost, je do velké míry vrozené. Zjišťoval jsem si typ osobnosti podle dotazníku MBTI již v patnácti letech, ale když jsem prošel náboženskou konverzí, můj typ osobnosti se po čtyřech letech úplně změnil, takže i proto si myslím, že náboženství má veliký vliv na typ osobnosti. Nicméně z této osobní zkušenosti nelze vyvozovat žádné závěry, může pouze sloužit jako podnět k vědeckému bádání v tomto směru.

Lidé se stejným nebo podobným způsobem vnímání a rozhodování budou mít jednodušší si navzájem porozumět a nebude mezi nimi tolik konfliktů, ale když se budou ve vnímání a rozhodování hodně lišit, tak dojde k nepochopení a větším a závažnějším konfliktům. Stejně tak člověk, podle způsobu jakým vnímá a rozhoduje

---

¹⁷ Myers-Briggs, Isabel – Myers, Peter B. *Gifts Differing*, s. xiii.

¹⁸ Římanům 12: 4-8, s. 153.

¹⁹ Myers-Briggs, Isabel – Myers, Peter B. *Gifts Differing*, s. xi.

se, bude nacházet přátele lépe tam, kde mu tzv. rozumí neboli za A, jsou vzdělaní v psychologii a vědí jak se k němu mají chovat a nebo za B. mají podobný nebo stejný druh osobnosti. Vezmu-li v potaz, že varianta B bude nejčastější, tak by vlastně člověk, který chodí do náboženského společenství a je mu tam dobře, měl mít podobný nebo stejný druh osobnosti, jako mají ostatní ve společenství.

Vzhledem k tomu, že tato práce se zabývá výhradně introverzí a extravertí co se typů osobnosti týče, tak dále charakterizují pouze tyto dva typy podle výše zmiňovaných autorů.

Základní rozdělení **Extraverze a Introverze**, rozdělení v tom jak lidé aplikují své vnímání a rozhodování, vyvstává z jejich relativního zájmu v jejich vnějškovém nebo vnitřním světě. Hlavním zájmem introvertů je vnitřní svět konceptů a myšlenek, zatímco extraverti mají za hlavní zájem vnější svět plný lidí a věcí. A proto, když to okolnosti dovolí, tak introverti rádi zaměřují své vnímání a rozhodování na myšlenky, zatímco extraverti je rádi zaměřují na okolní prostředí. Z tohoto ale nevyplývá, že by byl kdokoliv nějak limitován na vnitřní nebo vnější svět. Dobře vyvinutý introvert si dobře poradí s vnějším světem, když bude třeba, ale nejlepší práci udělá uvnitř své hlavy v úvahách. Stejně tak si dobře vyvinutý extravert poradí s myšlenkami, ale nejlepší práci udělá v akci někde venku. Například: čtenáři, kteří by tuto teorii rádi prakticky aplikovali se na to dívají z pohledu extraverta. Jiní čtenáři, kteří se cítí více zaujatí a chtějí nahlédnout tuto teorii, aby jim poskytla lepší pochopení sebe sama a lidskou přirozenost obecně, se dívají pohledem introverta.²⁰

Věci se většinou dějí rychleji pro extraverty. U introvertů se zase věci dějí více promyšleným směrem.

1.4. Nekritické přejímání Jungových konceptů

Jak jsme mohli vidět v části 1.2. věnující se C. G. Jungovi, tak Jung svůj předpoklad, že jsou typy osobnosti (introverze a extraverze) vrozené, nepodkládá žádným výzkumem. Toto tvrzení tedy není verifikované ani falsifikované a není možné ho přijmout jako relevantní zdroj.

---

²⁰ Myers-Briggs, Isabel – Myers, Peter B. *Gifts Differing*, s. 7.

Autoři MBTI ve své typologii nikde vyloženě neřeší vrozenost jednotlivých typů osobnosti, nicméně ale zmiňují, že se dítě k nějakému typu vyvíjí. Tento postoj k tématu vrozenosti jednotlivých typů osobnosti jasně dává najevo, že se autoři nezaobírali tématem vrozenosti osobnosti, ale přijali již zmiňované Jungovo tvrzení, které aplikovali do své rozšířené a upravené teorie. Toto je ukázkový příklad toho, kdy se z nepodloženého tvrzení stala samozřejmá pravda, která se šířila dál do dalších bádání. Vezměme prosím v úvahu i to, že i další badatelé mohli tuto Jungovu samozřejmou pravdu včleňovat do svých prací.

C. G. Jung je citován v nepřeborném množství publikací a odborných článků. Někteří badatelé na základech jeho práce vystavěli rozšíření jeho teorií i celé nové teorie. Není tedy pochyb o tom, že C. G. Jung byl velice významnou osobností, na jehož základech mnozí stavěli a staví. Chtěl bych zde zejména podotknout, že mnohdy badatelé k Jungovu odkazu přistupují velice nekriticky a výsledky jeho vědecké činnosti jsou leckdy až se samozřejmostí brány za správné a směřodonné. Důležité je, podívat se i na pozadí, jak vznikaly Jungovy teorie a co jim bylo počátkem. Zjistíme tak, že inspirací pro jeho teorie byl on sám a jeho život. Což by samo o sobě nebylo nic špatného. Závažnější ale je, že jeho život a on sám byl pro jeho vědecké bádání také základním prostředkem verifikace některých jeho teorií. Důležité je také povšimnout si fenoménu, který Junga obklopoval a který je většinou badatelů velice opomíjen. Tímto fenoménem je náboženství a duchovní život, který např: Isabel Myers a její matka Katharine Cook Briggs, již zmiňované autorky velice rozšířené typologie osobnosti MBTI vycházející právě z Junga, velice opomíjely.²¹ I když C. G. Jung ve svém díle *Psychological types*, ze kterého autorky vycházely, náboženství a duchovní život zmiňuje v nemalé míře, přesto se u jejich popisu Jungových typů o náboženství téměř nemluví. Podívejme se tedy na to, co Junga velice ovlivňovalo při vytváření svých teorií. Mnoho zajímavého si můžeme zjistit přímo z Jungova života.

---

²¹ Myers-Briggs, Isabel – Myers, Peter B. *Gifts Differing*.

Carl Gustav Jung se narodil 26. července 1875 ve vesnici na břehu Bodamského jezera a už od dětství jej voda fascinovala. Jung říkal: „Napadlo mne, že žít se dá jen u vody“.²²

Později si s manželkou Emmou u Curyšského jezera postavili vilu. Říkal, že voda je symbol života a skrytého božství.²³

C. G. Jung dostal své jméno na počest svého slavného dědečka, kterého později obdivoval a bral si ho za vzor. Jeho dědeček byl původem Němec a katolík, který přijal švýcarské občanství. Stal se rektorem lékařské fakulty v Basileji. Současně byl velmistrem švýcarské zednářské lóže. Tato nevšední osobnost konvertovala k protestantismu pod vlivem svého přítele, teologa Friedricha Schleiermachera, který stavěl náboženskou zkušenost nad dogma a rituál. Kvůli svému dědečkovi byl Jung Švýcarem, protestantem a snad i lékařem. Říkal: „Byla to silná a vynikající osobnost a já šel v jeho stopách.“²⁴

Jeho otec byl Paul Jung, který žil v letech 1842 až 1896. Byl to pastor, který se však k tomuto povolání necítil povolán. Život mu ale změnila událost, když zemřel jeden jeho příbuzný a odkázal větší částku na vzdělání některého člena rodiny s podmínkou, že se stane pastorem. Paul se chytil příležitosti a to i přesto, že jeho víra byla konvenční a vlažná. Získal prestižní diplom a církev mu svěřila venkovskou faru, ale jeho kázání byla nudná a přestával mít víru. Jeho syn Carl se v tomto ohledu vyjadřoval neurčitě. „Pro mé rodiče to nebylo snadné, ale velice se snažili žít zbožně, a výsledkem toho byly časté scény. Z takových důvodů ztratil otec později víru.“²⁵

Jeho matka byla Emilie Preiswerková, dcera známého bazilejského pastora Samuela Preiswerka. Tento jeden z prvních zastánců sionismu byl poněkud výstřední, věřil, že ho obklopují duchové, a mluvil k nim hebrejsky. Dcera Emilie po něm toto zdědila. Kvůli tomu ji malý Carl obdivoval, ale zároveň se jí bál, protože měla dvojí osobnost. Čilá, mateřská, hovorná a pohostinná žena se náhle bez upozornění měnila, jak píše Jung, v osobnost netušené síly, pochmurnou osobu

---

²² J. Antier, *Carl Gustav Jung aneb zkušenost s božstvím*, s. 15.

²³ Tamtéž, s. 15.

²⁴ Tamtéž, s. 15.

²⁵ Tamtéž, s. 16-17.

s nezpochybnitelnou autoritou. Z první lidské osobnosti se stávala hroživou a jak Jung píše „starodávnou kněžkou, příšernou jako pravda a jako příroda“. Podle Junga byla naprosto nábožná „s poddajnou duchovní vnímavostí, oporou pro zjevení“.²⁶

Je zřejmé, že jeho rodiče byli velmi odlišní a vznikaly mezi nimi často neshody a hádky. Navzdory více či méně depresivním stavům svého otce a fantazmatům své matky prožíval Carl krásné dětství v nedotčené přírodě.²⁷

Toto všechno mělo na Junga a jeho tvorbu veliký vliv, pojďme se ale podívat hlouběji a k také na události, které popisuje sám Jung.

Jung měl ve svých čtyřech letech velký sen, na který nikdy nezapomněl a který mu otevřel bránu k „nekonečnému prostoru nevědomí“. Zdálo se mu, že na louce u kostelníkova statku zel temný otvor s kamennými schody. Vlezl dovnitř a ocitl se ve velké místnosti osvětlené sporým světlem. Na zlatém královském trůnu se tyčil obrovský válcovitý předmět, mezi čtyřmi a pěti metry, byl živý a měl jedno oko. Náhle zaslechl matčin hlas: „Podívej, to je obr, lidožrout!“²⁸ Probudil se zbrocený potem. Tento sen mohl mít spojitost s tím, že se jako malý musel účastnit pohřbů, jež ani nechápal a jak popisuje, úzkostně sledoval temný otvor, kam spouštěli rakev s nebožtíkem, jehož si Pán povolal k sobě. O mnoho let později poznal ve snovém objektu rituální falus, boha podsvětí, který vylezl z hrobu. Neměl nic společného s Bohem jeho otce, Bohem z Bible.²⁹ Zde můžeme vidět, že je to pouze Jungova interpretace snu, na které později staví i při své vědecké tvorbě.

O tomto základním snu později napsal: „Byla to jakási iniciace do říše temna. Tehdy se počal nevědomě můj duchovní život.“³⁰ Tento sen se stal základem jeho díla, gnostická podoba předvěkého člověka, sjednocení protikladů skrze individuaci, jedno z velkých témat jeho života.³¹

---

²⁶ J. Antier, *Carl Gustav Jung aneb zkušenost s božstvím*, s. 17.

²⁷ Tamtéž, s. 18.

²⁸ Aniela Jaffé, *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*, s. 26 – 28.

²⁹ J. Antier, *Carl Gustav Jung aneb zkušenost s božstvím*, s. 19-21.

³⁰ Aniela Jaffé, *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*, s. 22.

³¹ J. Antier, *Carl Gustav Jung aneb zkušenost s božstvím*, s. 22.

Na této vnitřní zkušenosti založil Jung později učení, objev archetypů v nevědomí, základu životních funkcí.³²

Když bylo Carlovi jedenáct let, otec jej nechal zapsat na protestantskou školu v Basileji. Jednoho letního dne roku 1887 stál Carl na náměstí před basilejskou katedrálou. Na obloze zářilo slunce. Carl na chvíli zapomněl na svoje starosti a úzkosti a říkal si: „Svět je krásný, kostel je krásný, všechno to stvořil Bůh a sedí nad tím, tam nahoře, úplně nejvýš, na modrém nebi na zlatém trůnu.“ Vzápětí se ho ale zmocnila úzkost a výzva či spíše rozkaz, které ho se mu dostalo z církevního učení, že na Boha se nesmí myslet takhle svobodně, z vlastního popudu, jinak hrozí trest – peklo na věčné časy. Úzkosti se jen tak nezabavil. Dva dny nespal a přemýšlel jak přestat myslet. Nevěděl komu se s tím má svěřit. Třetí noc podlehl. I když riskoval věčné zatracení, dopřál si, aby se v něm rouhavá myšlenka vynořila. Znovu viděl nádhernou katedrálu, jejíž střecha se blýskala ve slunečním světle. Stál přímo proti ní. Pozdvihl zrak a připadalo mu, že proti modrému nebi vidí Boha sedět na zlatém trůnu. V tom došlo k něčemu nemyslitelnému. „Z trůnu na blyštivou střechu chrámu dopadl obrovský výkal, roztránil ji na kousky a zbořil i stěny.“ Úzkost byla v mžiku pryč.³³

Pochopil tehdy, co jeho otec nechápal, co znamená svěřit se do vůle Boží. Byl plný numinózního zážitku. Nevnímal jej jako něco svého, jako produkt mysli nebo touhy, vnímal jej jako vpád něčeho vnějšího do jeho světa. Jung o tomto píše: „Cosi skutečného, co bylo součástí velkého tajemství, se konečně zpřítomnilo.“ Jung vyšel z této extatické zkušenosti oslněn, ale současně s úzkostí poznal, že Bůh, který je láska, může být i „něčím strašným, s čím se sám setkal“.³⁴ Tento zážitek byl počátkem Jungova tvrzení, že Bůh je dobrý, ale zároveň i temný. Zároveň to však podpořilo rozpor mezi Jungem a jeho otcem, neboť ho to utvrdilo v tom, že jeho otec víru chápe špatně a že jí vlastně vůbec nemá. Byl tedy opakem svého otce, neboť jeho otec víru ztratil a Jung naopak říkal, že ví, že Bůh existuje.

---

³² J. Antier, *Carl Gustav Jung aneb zkušenost s božstvím*, s. 22.

³³ Tamtéž, s. 26-27.

³⁴ Tamtéž, s. 28.

Už i na těchto dvou příkladech Jungových zvláštních duchovních zkušeností je patrné, že měly veliký vliv na jeho dílo a život, jak to i sám píše. Měl ovšem i další zkušenosti a zážitky, z jejichž výkladů později tvoří teorie. Vlastně veškeré jeho dílo je založené především na vlastní zkušenosti a velmi také na jeho fantazii, jak jsme ostatně mohli vidět v úryvcích z jeho životopisu. Až v druhé řadě jsou jeho teorie založeny na studiu, přesto, že byl velmi vzdělaný. Myslím, že často opomíjená duchovní a náboženská dimenze Jungova díla by neměla být tolik opomíjena a měla by se jí věnovat větší pozornost.

2. Psychologie náboženství a osobnost religiózních jedinců

V této kapitole bych rád vymezil některé vybrané pojmy, které se váží k tématu této práce. Dále chci ukázat určité propojení psychologie osobnosti a psychologie náboženství. Důležitým bodem této kapitoly je určitá souvislost mezi výzkumy G. W. Allporta a C. G. Junga.

2.1. Vymezení vybraných pojmů

Vzhledem k tomu, že tato práce se zabývá konverzí a náboženským prožíváním jednotlivých typů osobnosti podle C. G. Junga, považuji za vhodné uvést vymezení psychologie náboženství, neboť téma této práce spadá do této vědní disciplíny.

Je to vědní disciplína v rámci aplikovaných psychologických věd, která zkoumá psychologické zákonitost, chování a život lidí, kteří věří v existenci a vlivy božstva nebo jiných nadpřirozených sil. Nevyjadřuje se o oprávněnosti náboženství, nepoužívá transcendentní faktory při vysvětlování získaných údajů, avšak nemůže podat ani úplné vyčerpávající vysvětlení náboženských jevů. Zásadní metodologickou otázkou této disciplíny je vytvoření, respektive používání přesných a spolehlivých prostředků k hodnocení individuální religiozity. Religiozitou rozumíme osobní a kladný vztah člověka k náboženství (Bohu), zahrnující různé formy myšlení (náboženské přesvědčení), žití (náboženské city) a konání (kult, aktivita v náboženských společenstvích). Religiozita se zkoumá stejnými metodami jako jiné psychologické jevy, avšak tyto metody nemohou objasnit její transcendentní směřování.³⁵

Podle U. Poppové-Baierové se psychologie náboženství vyznačuje nejméně čtyřmi „typy“ zkoumání. Jsou tu přístupy, realizované z pozic toho či onoho teoretického směru (např. freudovské psychoanalýzy či jungovské analytické psychologie), přístupy odpovídající hlediskům některých oborů teoretické

---

³⁵M. Stříženeč, „Novšie trendy empirického výskumu v psychologii náboženstva“, s. 133.

psychologie (např. hlediskům sociální psychologie nebo vývojové psychologie), dále empirické „korelační studie“, při kterých se užívá matematicko-statistických postupů, posléze i „kvantitativně zaměřené analýzy náboženskosti.“ Je možné dodat, že se vyskytují i nábožensko-psychologická zkoumání laboratorního rázu.³⁶

Nejednoznačnost metodologické stránky psychologických zkoumání byla konstatována již před sto lety, když německý psycholog a filosof W. Dilthey rozlišil psychologii na „vysvětlující“ a „chápací“. Třebaže se v průběhu 20. století celkový obraz psychologických věd rozmanitě proměnil, dotyčný metodologický dualismus se tu stále vyskytuje. Je mimořádně aktuální vzhledem k psychologii osobnosti, ale také vzhledem k některým jiným psychologickým subdisciplinám. Psychologové náboženství k nim zcela jistě patří; souvisí to jednak s kontakty psychologie náboženství s psychologií osobnosti, jednak s povahou řady jejích témat.³⁷

Psychologie náboženství se v dnešním systému střetává i s jinými druhy psychologie a jedním z nich je i psychologie osobnosti, která se s psychologií náboženství vyznačuje po metodologické stránce koexistencí přístupů „vysvětlujících“ a „chápacích“. V psychologii náboženství je tomu tak od jejího raného období, kdy vyšla díla od E.D. Starbucka³⁸ a W. Jamese.³⁹ Předmětem pozornosti obou badatelů bylo náboženské chování, a to jednak konverze (Starbuck) a jednak náboženské prožívání (James). Starbuck získával data prostřednictvím dotazníků, které analyzoval, třídil a statisticky zpracovával. Zatímco Starbuckovi šlo o nalezení obecně platných zákonitostí psychologické stránky konverze, Jamese zajímala individuálnost náboženských zkušeností a změny osobnosti, navozované jejich emocionální stránkou.⁴⁰

Téma emocí, resp. emocionality je tedy pro psychologii náboženství důležité téma, a to zejména proto, že právě emoce jsou výraznou stránkou náboženského prožívání. Z osobnostního hlediska budí pozornost určitá polarita; některé emoce

---

³⁶ O. Kolaříková, „Pohledy na psychologii náboženství“, s. 7.

³⁷ O. Kolaříková, „Pohledy na psychologii náboženství“, s. 7.

³⁸ Starbuck, Edwin Diller, *The Psychology of Religion*.

³⁹ W. James, *Druhy náboženské zkušenosti*.

⁴⁰ O. Kolaříková, „Psychologie náboženství a osobnostní problematika“, s. 293-294.

mají v dynamice osobnosti stenizující účinky (radost, naděje, láska aj.), jiné astenizující (lítost, úzkost, pocity viny aj.)

Ze stenizujících emocí zajímá psychologii náboženství zejména láska. Již G. W. Allport připomněl poznatek psychoterapeutů, že stav, kdy dáváme lásku a kdy jsme sami milováni, je základem duševního zdraví v kterékoliv fázi života.

Z emocí které osobnost astenizují, připadá v křesťanském kontextu mimořádný význam pocitům viny. Nevědomé pocity viny zasahují mnoha rušivými způsoby do jedincova duševního života a tedy i do jeho chování v různých situacích, do vztahů k jiným lidem, do volby životního stylu aj.

Emoce jsou výraznou stránkou náboženské zkušenosti. Neboť tato náboženská zkušenost dozajista v lidech vyvolává velmi silné emoce. Náboženskou zkušeností jsou nazývány pocity jedincova bezprostředního kontaktu s předpokládanou nadempirickou skutečností, označovanou jako Bůh, absolutno, transcendence či jinak. Je třeba poznamenat, že v českém jazykovém kontextu je v tomto smyslu významová souvislost spíše se slovesy zakoušet, zakusit než s adjektivem zkušený.

Prožitková kvalita náboženské zkušenosti bývá popisována jako stav vnitřního vyladění subjektu s pocitem sebepřesahu a kontaktu s nějakou skutečností zvláštního rázu. Bývá tu doprovodná komplexní emoce, ve které se mísí pocity vzrušení, radosti, nadšení, lásky, ale také klidu, svobody a úcty.⁴¹

Pojem náboženská zkušenost nebo duchovní zážitek bývá z definice ojediněle uváděn v příslušné odborné literatuře s příliš širokým významem, totiž ve smyslu náboženství, náboženskost, víra aj. Většina autorů však míní náboženskou zkušenost specifickou – s náboženstvím související – prožitkovou polohu subjektu. Je třeba si uvědomit, že pojem zkušenost nemá v tomto kontextu význam, který jí obvykle bývá v psychologii přikládán. Nemíní se jí něco, co vícekrát proběhlo a opakováním se ve svém účinku posílilo. Náboženskou zkušeností je míněna zvláštní prožitková poloha, vyznačující se pocity bezprostředního kontaktu s neempirickou skutečností, s absolutnem, Bohem.⁴²

---

⁴¹ O. Kolaříková, „Pohledy na psychologii náboženství“, s. 8-10.

⁴² O. Kolaříková, „Psychologie náboženství a osobnostní problematika“, s. 296.

Přiklonil bych se také ale k výkladu Rudolfa Otta, který předkládá ve své knize *Das Heilige*,⁴³ podle nějž náboženskou zkušeností je zakoušení pocitu posvátna, jakéhosi mystéria, které nás přitahuje a fascinuje, ale zároveň děsí, takže zkušeností zvláštního rázu. Mám na mysli *mysterium tremendum et fascinans*. Tímto bych se také rád vymezil vůči přejímání náboženského prožitku do roviny mimo náboženské. Je však možné, aby měl nereligiozní člověk náboženskou zkušenost. Jedná se o to, že v mém pojetí náboženská zkušenost, aby mohla být nazývána náboženskou zkušeností, musí mít vztah k něčemu, co s náboženstvím souvisí. V tomto případě souvisí s křesťanstvím, neboť to je v úhlu mého zájmu. Křesťanství je v úhlu mého zájmu proto, že výzkum, na který se podíváme podrobněji v poslední kapitole probíhal právě v křesťanském prostředí. V křesťanském prostředí probíhal proto, že pojem konverze, jak se podrobněji dozvíme v kapitole téhož názvu, je doma právě v židokřesťanské tradici.

Je třeba říci, že náboženská zkušenost bývá někdy zaměňována s konverzí a je tedy důležité tyto dva různé aspekty oddělit. Na to jak jsou někdy tyto dva pojmy zaměňovány se podrobněji podíváme v následující kapitole.

Vzhledem k tomu, že pojem konverze spadá do kategorie spiritualita a náboženský život, v případě této práce tedy pod pojem Křesťanská spiritualita, je třeba si tento pojem objasnit. Pojem „spiritualita“ byl původně teologický a pronikl do psychologie až v průběhu posledních desetiletí.⁴⁴ Etymologicky je slovo spiritualita odvozeno z latinského pojmu „spiritus“ (duch). Velkoryse vzato je tedy možné slova spiritualita a spirituální vztáhnout k českým ekvivalentům duchovnost a duchovní. Přiklonil bych se tedy k výchozímu bodu spirituality, a to k teologickému výkladu. Bude to tak i nejlepší vzhledem k zaměření mé práce na křesťanství.

V křesťanství se pojmy spiritualita a spirituální vztahuje, podle teologa V. Kohuta, k Duchu svatému, ke třetí božské osobě, a teologicky vzato je toto uchopení jediné správné. Jde tedy především o souvislost s Božím působením v člověku a lidské odpovědi na toto působení. Pojem spiritualita, tedy v křesťanském prostředí kromě jiného běžně označuje, zjednodušeně řečeno, způsoby prožívání vztahu k

---

⁴³ R. Otto, *Posvátno*.

⁴⁴ P. Říčan, *Psychologie náboženství a spirituality*, s. 43.

Bohu se všemi aspekty, které k němu patří v dané společenské skupině nebo časovém a prostorovém umístění.⁴⁵

Uvedu ještě dvě základní definice z knihy *Křesťanská spiritualita*, které jasně ukazují, odkud pochází slovo spiritualita a jak se přizpůsobilo i k jiným tradicím než je ta křesťanská. Stačilo vyměnit slovo křesťanství za náboženství.

Základní definice spirituality obecně: Spiritualita se týká hledání naplněného a autentického náboženského života, zahrnujícího propojení myšlenek charakteristických pro toto náboženství a veškerých zkušeností týkajících se života na základě tohoto náboženství a v jeho sféře. Základní definice křesťanské spirituality: Křesťanská spiritualita se týká hledání naplněné a autentické křesťanské existence, zahrnující spojení základních myšlenek křesťanství a veškerých zkušeností týkajících se života na základě křesťanské víry a v jeho sféře.⁴⁶

Křesťanskou spiritualitou pro tuto práci chápu jako spojení čtyř složek, a to následujících: za první je to, jak křesťan praktikuje svou víru, to znamená: jak často chodí do kostela, jestli pravidelně, jestli se modlí v kostele s ostatními, jestli se účastní nějakých jiných aktivit ve farnosti, jestli se modlí i mimo kostel. Za druhé je to, jak křesťan prožívá svou víru, jaké má pocity, jestli se o tom, že je křesťanem nestydí mluvit i s nekřesťany, jestli náboženství praktikuje, protože mu to něco přináší nebo proto, že je to tak naučený dělat a nebo dokonce že musí. Třetím prvkem je duchovní život křesťana. Je to, jak rozmlouvá s Bohem, jak často, při kterých příležitostech, jestli rozjímá o Bohu, jak Boha vnímá, jestli měl někdy (tzv. duchovní zážitek nebo) náboženskou zkušenost. V tomto třetím bodě jde hlavně o přímý kontakt křesťana s transcendencí. Čtvrtým, posledním prvkem je ten který je pro tuto práci nejdůležitější a je to tedy konverze člověka k víře. Tento bod je ovlivňován mnoha faktory. Například, zda byl člověk k víře veden rodiči nebo od jakého věku se s vírou setkal. Pojmu konverze se ještě hlouběji budeme věnovat v kapitole číslo 3.

---

⁴⁵ V. Kohut, „Spiritualita“, s. 904-912.

⁴⁶ A. E. McGrath, *Křesťanská spiritualita*, s. 14.

2.2. Intrinsic vs. introverze a extrinsic vs. extraverze

V této podkapitole se podíváme na určitou spojitost mezi výzkumy z oblasti psychologie osobnosti C. G. Junga a G. W. Allporta.

C. G. Jung říká: „Mezi mými pacienty, kteří překročili první polovinu života, se nenašel jediný, jehož konečný problém by se nedal definovat jako nalezení náboženského pohledu na život... a žádný z nich se nevyhléčil, pokud neobnovil svůj náboženský náhled.“⁴⁷ Tento citát zde uvádím, jelikož chci poukázat na to, že C. G. Jung bral religiozitu jako jednu z nejdůležitějších součástí lidské psychiky a nevynechával jí ani ve svých psychologických typech.

O tom, jak C. G. Jung propojuje jednotlivé psychologické typy a náboženské prožívání, píše ve své studii například Robert A. Repicky.⁴⁸ Nicméně C. G. Jung ani Repický ve své studii nezmiňují náboženskou konverzi a její vliv na typ osobnosti člověka.

Vzhledem k tomu, že Jung ani Repicky ve svých úvahách nejdou příliš daleko, tak se pojdme podívat na hlubší rozlišení osobnosti náboženského jedince ve vztahu k jeho religiozitě. Chtěl bych zmínit pozornost vzbuzující rozlišení od G. W. Allporta.⁴⁹ Ten rozdělil náboženskost na extrinsickou a intrinsickou.

Allport říká:

„Náboženství sehrává paradoxní roli: vyrábí předsudky a odstraňuje předsudky.“... „Někteří lidé říkají, že jediným lékem na předsudky je více náboženské víry; jiní tvrdí, že jediným lékem je s náboženstvím skoncovat. Věřící mají více předsudků, než je průměr; a mají také méně předsudků, než je průměr.“⁵⁰

Allport také říká, že není možné rozumně hovořit o vztahu mezi náboženstvím a předsudky, bez předchozího vyjádření druhu náboženství a toho, jakou roli hraje v osobním životě.⁵¹

---

⁴⁷ Anna B. Ulanovová, „Bytostné já jako to odlišné“, s. 44.

⁴⁸ Robert A. Repicky, C. S. B. „Jungovská typologie a křesťanská spiritualita“, s. 148-161.

⁴⁹ G. W. Allport, *O povaze předsudků*.

⁵⁰ Tamtéž, s. 459.

⁵¹ Dovidio John F, Glick Peter, Rudman Laurie A. *On the Nature of Prejudice, Fifty years after Allport*, s. 413.

Na základě těchto výroků Allport staví svou teorii rozlišení náboženskosti na extrinsickou a intrinsickou. Vezměme prosím v úvahu, že Allport s J. M. Rossem svůj výzkum prováděli v křesťanské společnosti a tím pádem, když je použito slovo náboženství mělo by dle mého být pouze ve smyslu křesťanství, neboť není žádný výzkum, který by tyto fenomény potvrzoval i v jiných tradicích.

Podle Allporta jedinec extrinsicky orientovaný své náboženství „užívá“ v tom smyslu, že je nahlíží jako něco sobě prospěšného, jako zdroj osobního bezpečí a útěchy v životních nesnázích. Náboženství mu však není životním motivem, hlavní hodnotou, neintegruje jej do svého způsobu života; příkládá mu úlohu pouze instrumentální, jeho prostřednictvím realizuje zájem o sebe. Naproti tomu intrinsicky motivovaný jedinec své náboženství „žije“; je mu finálním dobrem, ze kterého čerpá motivaci i smysl svého života. Zájem o vlastní prospěch u něho ustupuje do pozadí; naopak tu převažuje altruistická orientovanost na jiné osoby i na lidstvo jako celek. Jeden i druhý typ se však ve svých čistých podobách podle Allporta vyskytují vzácně; mnohem častější je smíšení obou kvalit.⁵²

Pro extrinsičnost jsou typické například položky: Ačkoliv jsem věřící, je v mém životě hodně věcí, které jsou důležitější než náboženství. Církev je velmi důležité místo pro vytváření dobrých společenských vztahů. Náboženství mně nabízí oporu a ochranu v zármutcích a neštěstích.

Příklady položek pro intrinsičnost: Snažím se uplatňovat náboženství prostřednictvím svých různých životních činností. V církevním společenství bych byl raději v kroužku studujícím bibli než v kroužku sociálních činností. Náboženství mně přináší odpovědi na mé otázky po smyslu života.

V souvislosti s dotazníkovým zkoumáním extrinsické a intrinsické náboženskosti byla také konstatována tendence některých pokusných osob projevovat souhlas s obsahy položek obojího druhu. Povšimli si jí již G.W. Allport a J.M. Ross⁵³ a nazvali ji nerozlišená pronáboženskost.⁵⁴

Pokud jde o náboženskou orientaci a obsah víry, v poslední době se kritizuje koncepce rozlišování jen na vnějškovou a zvnitřnělou religiozitu. Zjišťuje se, že

---

⁵² O. Kolaříková, „Pohledy na psychologii náboženství“, s. 12.

⁵³ G. W. Allport a J. M. Ross, „Personal religious orientation and prejudice“, s. 432-443.

⁵⁴ O. Kolaříková, „Psychologie náboženství a osobnostní problematika“, s. 299.

vnějšková obsahuje dvě dimenze: sociální a osobní užitek. Výzkum u katolíků a evangelíků ukázal, že vysoká zvnitřnělá jakož i vnějšková osobní orientace souvisí s obsahem víry. Nebo, že vyznávání víry zřejmě jen u těchto lidí má účinek na jejich chování.⁵⁵

Psychologie náboženství si všímá také pojmové dvojice známé z okruhu psychologie osobnosti, totiž extraverte a introverte. Se zřetelem k této jungovské koncepci uvedl německý psycholog U. Mann, že religiózní extravert přijímá teologické rozlišení světa přirozeného a nadpřirozeného, přičemž projevuje činně svou víru uprostřed nějakého náboženského společenství. Introvert náboženství především vnitřně prožívá; má smysl pro mystické polohy a pokud vyhledává jiné nábožensky orientované osoby, jde mu spíše o sblížení na duchovní úrovni.⁵⁶ Podle amerického psychologa T. N. Robinsona, projevují extraverzi náboženskost extrinzického rázu⁵⁷

Rád bych se přiklonil s názoru T. N. Robinsona, neboť se domnívám, že vzájemná podobnost slov extrinsic – extravert a intrinsic – introvert není náhodná a i podle charakteru jednotlivých typů osobnosti bychom mohli považovat tyto dvě rozdílné typologie za velice podobné. Lze tedy předpokládat, že se Allport při tvoření své teorie nechal velice inspirovat typologií podle C. G. Junga. Dalo by se říct, že Allport obohatil a do hloubky prozkoumal náboženskost extravertů a introvertů. Dokonce i některé z otázek v Allportově dotazníku ukazují na jasnou korelaci s introverzí a extraverzí: např.:

Církev je velmi důležité místo pro vytváření dobrých společenských vztahů – odpověď, která by podle Allportova dotazníku ukazovala na extrinzickou osobnost, ale v podstatě bychom mohli upustit od náboženského kontextu odpovědi a zaměřit se jen na to co je důležité pro osobu typicky extravertní, tedy že, pro extraverze je důležité vytváření dobrých společenských vztahů. Naopak opačná odpověď: V církevním společenství bych byl raději v kroužku studujícím bibli než v kroužku sociálních činností. Je odpovědí, která by ukazovala na intrinzickou osobnost. Opět ale můžeme opustit od náboženského kontextu a dostaneme odpověď typickou pro

---

⁵⁵ M. Stříženeč, „Novšie trendy empirického výskumu v psychologii náboženstva“, s. 139.

⁵⁶ O. Kolaříková, „Pohledy na psychologii náboženství“, s. 13-14.

⁵⁷ O. Kolaříková, „Psychologie náboženství a osobnostní problematika“, s. 298.

introvertní osobnost, pro kterou je důležitější studium a sebezdokonalování než vytváření společenských vztahů.⁵⁸

---

⁵⁸ Whitley Bernard E. jr., Kite Mary E. *The Psychology of Prejudice and Discrimination*, s. 258.

3. Konverze

V této části bych chtěl představit pojem konverze a ukázat, kde má své kořeny, jak se jeho dnešní význam a chápání liší od významu, který měl v minulosti. Přesto, že se nám pojem konverze může jevit jako jasný a srozumitelný, tak na základě přihlídnutí k tomu, jak je používán různými badateli zjistíme, že si konverzi každý vykládá tak trochu po svém, takže použití tohoto pojmu není vůbec tak jednoznačné, jak by se mohlo na první pohled zdát. Pokusím se o vymezení toho, co bychom mohli považovat za jakýsi základ konverze, neboť pojem je významově používán velmi rozličně. Budu postupovat následovně: nejprve ukážu etymologii slova a poté uvedu pár příkladů toho, jak pojem konverze používají různí autoři, kteří ve svých pracích termín konverze používají. Na základě toho budeme schopni provést logickou analýzu a zjistit, zda je konverze používaná různorodě a popřípadě co jednotlivé interpretace tohoto pojmu spojuje.

Pro lepší ukázání a pochopení smyslu slova konverze budu často používat anglické ekvivalenty, neboť překlad do češtiny by v mnohých případech mohl být velice zavádějící. Je to z toho důvodu, že ke kořenům slova konverze se nejlépe dostaneme použijeme-li slovníky překládané z řeckých či hebrejských originálů do angličtiny a dodatečné překládání z těchto slovníků do češtiny by mohlo způsobit zkreslení významu. Také budu v této části vycházet z anglického překladu bible: *King James Bible*, neboť v české verzi některé jemné rozdíly nejsou tak znatelné jak ovšem uvidíme přímo na příkladech.

3.1. Etymologie pojmu konverze

Běžné chápání tohoto pojmu je celkem srozumitelné, avšak velmi různorodé. Člověk tím může myslet náboženskou konverzi ve smyslu přestoupení od jedné církve ke druhé, či přijetí víry a změnu od bezvěrectví. Nebo v přeneseném smyslu to může být např. konverze videa či hudby do jiného formátu. Určitě bychom našli ještě další možnosti použití tohoto pojmu, jak je dnes lidmi běžně užíván. Pojdme se ale

podívat, z čeho se pojem pravděpodobně vyvinul a v jakém smyslu byl původně užíván.

České slovo konverze vychází z latinského slova *conversio*, *-onis* a znamená to, obrácení, obrat.⁵⁹

Podíváme-li se do slovníku středověké latiny, nalezneme latinské *conversio* ve smyslu dání mnišského slibu.⁶⁰ Podíváme-li se však ke starým římským autorům, nalezneme toto užití výrazu *conversio*: Uvedu úryvek z latinského textu „*Přírodní dějiny*“:⁶¹

Pokud jde o „veliký rok“ Cicero poznamenává, „Dokončený, když jsou slunce, měsíc a pět planet k sobě navzájem ve stejné pozici uzavřeny ve stejném prostoru, to je konverze.“ (*konverze* pravděpodobně ve smyslu změny pozice planet.)⁶²

Podívejme se ale ještě hlouběji a přesněji na řecké ekvivalenty konverze v novém zákoně. Je to *epistroté* a *metanoia*. Oba tyto výrazy se staly synonymy. *Epistroté* znamená: turning about, turning this way and that way (obrácení, otáčení sem a tam) nebo to může být použito ve smyslu: one who causes to return to its source (ten, který se vrátí ke svému zdroji).⁶³ V *King James Bible*⁶⁴ můžeme nalézt pojem *Epistroté* překládán ve smyslu *konverze*.⁶⁵ Příklad použití: „...And being brought on their way by the church, they passed through Phenice and Samaria, declaring the *conversion* of the Gentiles : and they caused great joy unto all the brethren ...“⁶⁶ *Konverze* Pohanů od idolatrie k pravému Bohu. Zde můžeme vidět,

---

⁵⁹ Říha, Jan. *Křížkův slovník latinsko-český*, s. 117.

⁶⁰ Niermeyer, Jan Frederik. *Mediae latinitatis lexicon minus*, s. 271.

⁶¹ *The Natural History*. Plyný the Elder. John Bostock, M. D., F.R.S. H.T. Riley.

⁶² Originální text: Pokud jde o „magnus annus“ Cicero poznamenává, „efficitur cum solis lunae et quinque errantium ad eandem enter se comparationen, confectis omnibus spatiis, est facta *conversio*.“

⁶³ Liddell Henry George, Scott Robert: *A Greek-English Lexicon*, s. 661.

⁶⁴ King James Bible je anglický překlad křesťanské bible anglikánskou církví. Začal s roce 1604 a byl dokončen v roce 1611.

⁶⁵ The King James Version New Testament Greek Lexicon is based on Thayer's and Smith's Bible Dictionary. It is keyed to the large Kittel and the „Theological Dictionary of the New Testament.“

⁶⁶ Skutky 15:3, s. 128 – Překlad: Církev je tedy vyslala na cestu a oni šli přes Fénicii a Samařsko a všude k veliké radosti bratří vyprávěli, jak se i pohané obracejí k víře. – *Bible písmo svaté Starého a Nového Zákona*, Ekumenický překlad, Praha 1985.

jak je tento řecký výraz užíván ve smyslu obrácení neboli *konverze* na křesťanskou víru. *Konverze* nebo obrácení je tedy myšleno jako nějaká veliká změna.

Podívejme se ale na druhé řecké slovo, které se později stalo synonymem s *epistrofé*. Je to *Metanoia* a znamená: Change of mind or heart, repentance, regret (změna mysli nebo srdce, pokání, lítost).⁶⁷ V King James Bible je toto slovo použito jako *repentance* (*pokání*). Zde je příklad: „...Him hath God exalted with his right hand to be a Prince and a Saviour, for to give *repentance* to Iseael, and forgiveness of sins ...“⁶⁸ Nebo zde je další příklad použití: „...Testifying both to the Jews, and also to the Greeks, *repentance* toward God, and faith toward our Lord Jesus Christ ...“⁶⁹ Z výše uvedených příkladů můžeme vidět, že když vyměníme slovo *repentance* for *Change of mind or heart*, tak budou oba verše dávat pořád smysl. Budou dávat smysl v dnešním slova smyslu, neboť pokud řecký výraz *metanoia* spojíme jako synonymum s *epistrofé*, tak ani jiný význam pro *metanoia* než je *change of mind or heart* (změna mysli nebo srdce) hledat nemusíme. Je to totiž nejbližší význam k významu slova *epistrofé* což je tedy latinské *conversio* nebo naše *konverze* jinak řečeno jak jsem již uvedl výše: turning about or turning this way and that way (obrácení nebo otáčení sem a tam).⁷⁰

Po stopách počátku slova *konverze* nicméně dojdeme dále než pouze k řeckým ekvivalentům. Autoři řecké verze biblického textu překládali a vyjadřovali pomocí termínů *epistrofé* a *metanoia* mnoho hebrejských slov, ale nejvíce deriváty kořene *schub* (šin, vav, bet). Slovem *schub* v náboženském smyslu se vyjadřovalo obrátit se k, ale také obrátit se od něčeho, neboli odvrátit se a to v rozdílném a opačném smyslu. Je to odvrácení od zla, hříchu, násilí, ale také od Boha, takže odpadlictví.⁷¹

---

⁶⁷ Liddell Henry George, Scott Robert: *A Greek-English Lexicon*, s.1115.

⁶⁸ Skutky 5:31, s 118 – Překlad: Toho Bůh vyvýšil jako vůdce a spasitele a dal mu místo po své pravici, aby přinesl Izraeli pokání a odpuštění hříchů. – *Bible písmo svaté Starého a Nového Zákona*, Ekumenický překlad, Praha 1985.

⁶⁹ Skutky 20:21, s. 134 – Překlad: Naléhal jsem na Židy i Řeky a vyzýval je, aby se obrátili k Bohu a uvěřili v našeho Pána, Ježíše Krista. – *Bible písmo svaté Starého a Nového Zákona*, Ekumenický překlad, Praha 1985 (na rozdíl mezi českým a anglickým překladem, můžeme krásně demonstrovat, že přesto, že jsou překlady rozdílné, tak sdělovací hodnota obou slov je velmi podobná. V anglickém překladu Židy i Řeky vyzýval aby činili pokání vůči Bohu, zatímco v českém překladu se mají obrátit k Bohu.)

⁷⁰ Liddell Henry George, Scott Robert: *A Greek-English Lexicon*, s. 661.

⁷¹ Žďárský, Pavel. „Paideia jako naděje světověku“. *Philosophical e-journal of Charles university* 1/2/2005.

V tomto smyslu můžeme vidět opět určité analogie s překladem slova *metanoia* jako *change of mind or heart* (změna mysli nebo srdce) a tedy jeho vztah s *schub*. Pojdme se ale podívat, jak je termín *schub* překládán v teologických slovnících. Je překládán následovně: To turn about, to return (obrátit se, vrátit se).⁷² Nebo v jiném slovníku můžeme nalézt ještě víc překladů: To come back, to turn round, to turn (oneself), to be converted, to turn to, to turn from, to be restored, to restore, return (Přijít zpět, otočit se, změnit se, být konvertován, obrátit se k, odvrátit se, být obnovený, obnovit, vrátit se).⁷³ Ve Starém Zákoně přesněji v King James Bible to je nejvíce překládáno jako *turn* (otočit, obrátit) nebo *return* (vrátit). Tady je příklad: „Therefore also now, saith the LORD, *turn* ye even to me with all your heart, and with fasting, and with weeping, and with mourning“⁷⁴ a zde je další příklad: „Therefore say thou unto them, Thus saith the LORD of hosts; *Turn* ye unto me, saith the LORD of hosts, and I will *turn* unto you, saith the LORD of hosts.“⁷⁵ Na příkladech jsme mohli vidět, že nejčastěji je pojem užíván jako obrácení se k Bohu.

3.2. Konvertité

V této části chci ukázat, jak je fenomén konverze popisován lidmi, kteří konverzi skutečně prožili. Jako prvního jsem vybral apoštola sv. Pavla. Jeho popis konverze můžeme nalézt pouze v Bibli:

Saul nepřestával vyhrožovat učedníkům Páně a chtěl je vyhladit. Šel proto k veleknězi a vyžádal si od něho doporučující listy pro synagogy v Damašku, aby tam mohl vyhledat muže i ženy, kteří se hlásí k tomuto směru, a přivést je v poutech do Jeruzaléma. Na cestě, když už byl blízko Damašku, zazářilo kolem něho náhle světlo z nebe. Padl na zem a uslyšel hlas: „Saule, Saule, proč

---

⁷² Tregelles S. P. *Gesenius Hebrew and Chaldee lexicon to the Old Testament Scriptures*, s. 807.

⁷³ Feyerabend, Karl. *A complete Hebrew-English Pocket-Dictionary to the Old Testament*, s. 343.

⁷⁴ Jóel 2:12, s. 822 – Překlad: Nyní tedy, je výrok Hospodinův, navraťte se ke mně celým srdcem, v postu, pláči a nářku. – *Bible písmo svaté Starého a Nového Zákona*, Ekumenický překlad, Praha 1985.

⁷⁵ Zacharjáš 1:3, s. 852 – Překlad: Řekni jim tedy: Toto praví Hospodin zástupů: Obráťte se ke mně, je výrok Hospodina zástupů, a já se obrátím k vám, praví Hospodin zástupů. – *Bible písmo svaté Starého a Nového Zákona*, Ekumenický překlad, Praha 1985.

mne pronásleduješ?“ Saul řekl: „Kdo jsi, Pane?“ On odpověděl: „Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ. Vstaň, jdi do města a tam se dovíš, co máš dělat.“⁷⁶

Zde je přesně popisován moment, kdy Pavel konvertoval a naprosto změnil své smýšlení o prvních křesťanech. Moment konverze je zde popisován jako rozhovor s Bohem. Přesněji: “zazářilo kolem něho náhle světlo z nebe.” Po této zkušenosti se Pavel stává křesťanem. Jinak řečeno **he changed his mind** (změnil svou mysl) z pronásledovatele křesťanů se stal jeden z nich a stal se obráncem křesťanské víry. A také **litoval** toho, co udělal v minulosti.

Na tomto příkladě můžeme vidět, že to byla velice rychlá konverze. Byla to konverze způsobená pouze jednou fundamentální zkušeností. Myslím, že tento typ konverze lze verifikovat, a to změnou životní praxe konvertujícího a u Pavlova příkladu také víme co přesně jeho konverzi způsobilo.

Pojďme se ale podívat na další příklad konverze. Tento typ ale, myslím, není tak přesně verifikovatelný, v tom smyslu, že přesně nevíme, co konverzi způsobilo. Je to příklad sv. Ignáce z Loyoly. Byl v armádě, a když bojoval proti Francouzům, tak mu dělová koule ošklivě zlomila nohu a těžce zranila druhou.⁷⁷ Po tomto incidentu téměř zemřel. Ale když doktoři vzdali všechny snahy o jeho uzdravení a Ignác dostal v předvečer poslední pomazání, tak se mu uprostřed noci začalo dělat lépe.⁷⁸ Mezi tím co se jeho stav zlepšoval, trávil čas čtením knih o Ježíši Kristu a svatých. Je také důležité vědět, že vyrůstal v křesťanské rodině a křesťanské společnosti.

Ten nejdůležitější, ale také poslední moment v jeho konverzi nastal, když viděl:

„obraz blahoslavené Matky Boží s Ježíškem, tak při pohledu na ně, po značnou dobu, se mu dostalo hojné útěchy a cítil takovou lítost za svůj dřívější život, že nemyslel na nic jiného.“⁷⁹

---

⁷⁶ Skutky 9:1-6, s. 122.

⁷⁷ O’Conor. *The autobiography of St. Ignatius*, s. 20.

⁷⁸ Tamtéž, s. 22.

⁷⁹ Originální text: “the image of the Blessed Mother of God with the Infant Jesus, at the sight of which, for a considerable time, he received abundant consolation, and felt such contrition for his past life that he thought of nothing else.” - O’Conor. *The autobiography of St. Ignatius*, s. 28.

Zde můžeme vidět příklad velice pomalé konverze, protože Ignác vyrůstal v křesťanství, ale je zde také moment velmi podobný jako tomu bylo u příkladu sv. Pavla. Moment, který jsem citoval výše není popsán tak intenzivně jako v případě sv. Pavla, ale v případě sv. Ignáce je také **repentance and regretting** (pokání a lítost) nad tím co udělal v minulosti. V případě sv. Ignáce je zde také **change of mind** (změna mysli), z vojáka se stal mnich.

Pojďme se ale podívat, co je stejné u obou příkladů. Za prvé je to zkušenost s něčím nadpřirozeným, potom je zde také lítost za jejich skutky z minulosti. A jako reakce na tyto události změni svůj životní postoj a tím celý svůj život. Troufám si tvrdit, že tato změna je tak veliká, že celkově mění jejich osobnost, neboť jinak by takové změny nebyli schopni.

Takže konverze, jak jsme mohli vidět, má dva aspekty. Je to lítost nad skutky z minulosti a změna myšlení. Oba tyto aspekty jsou ale determinovány zkušeností něčeho nadpřirozeného nebo v těchto případech přímo Boží přítomností.

Příklad sv. Pavla a sv. Ignáce z Loyoly jsem vybral proto, že každý z nich ukazuje trochu jiný typ konverze. V širším pohledu na tyto příklady, se u Pavlova příkladu stává z nekřesťana křesťan, zatímco u příkladu Ignáce se stává z křesťana křesťan, který se ale rozhodl žít jiný život než žil doposud. Pro můj výzkum, který je v poslední kapitole, je nejdůležitější typ konverze sv. Pavla, neboť zde je jasná, ověřitelná změna jeho života.

3.3. Jak různí autoři píšou o konverzi

V předešlé části jsme mohli vidět vývoj slova *konverze* a v této části bych rád ukázal jak je slovo *konverze* používáno dnes v odborných publikacích a k jakému významu se tedy různí badatelé kloní.

Jako prvního autora jsem vybral amerického psychologa E. D. Starbucka. Byl jedním z prvních, který se zajímal o psychologii náboženství a náboženskou konverzi. Ve své knize, kde se zabývá výzkumem konverze, ji popsal takto:

„Napříč Křesťanstvím, od kázání Jana Křtitele až k moderním „probuzeneckým hnutím“ můžeme rozlišit významnou událost v duchovním životě běžně nazývanou jako „*Konverze*“. V řecké, římsko-katolické, anglikánské, luteránské a v mnohých dalších církvích to má souvislost s

„Konfirmací“. Konverze je charakterizována jako více či méně náhlá změna charakteru od zlého k dobrému, od hříšnosti ke spravedlnosti a od lhostejnosti k duchovnímu vhledu a k aktivitě.“⁸⁰

Zde můžeme vidět, že autor používá slovo konverze jako změna charakteru od špatného k dobrému. Jeho pojmání konverze by se tedy dalo přeložit jako *metanoia* a nebo jako *šub*, ale ve zúženém smyslu, neboť *šub* mohla být i změna k horšímu.

V předešlém příkladě autor používal slovo konverze výhradně v křesťanském kulturním rámci, podobně jako tomu bylo u slov ze kterých pojem vychází, to byl tedy židokřesťanský rámec.

Dále jsem ale vybral přístup britského filosofa J. B. Croaziera, který však konverzi popisuje jako náboženskou zkušenost, která je charakteristická pro všechna náboženství. Zde je úryvek z jeho díla:

„Co tedy je tento náboženský zážitek známý jako „konverze“ nebo „změna srdce“ (change of heart)? Zkušenost, která vychází z duchovního osvětlení a radosti, která toho je součástí. Mír, odevzdanost a radost se kterou prostupuje srdce a hluboký účinek, který má na charakter a život. Je to nejvíce celostní proměna, kterou na světě mysl člověka může poznat. Ze všeho nejvíce je to pro všechny, kteří byli jejím předmětem nejpřesvědčivější demonstrace přímé a bezprostřední přítomnosti Boha nebo Ducha svatého na duši. Přesto, že je náhlá ve svém počátku, je vždy určitá ve svých vlastnostech, které jsou v podstatě stejné v každém věku a čase, pod každým nebem a náboženstvím, křesťanským, hinduistickým nebo islámským; u Pavla, Augustina, Buddha, sv. Františka, Boehmena, Foxe, Wesleyho a mystiků islámských sekt.“⁸¹

---

⁸⁰Originální text: „Through Christianity, from the preaching of John the Baptist down to the modern „revival meeting“, a marked event in the spiritual life, commonly called „Conversion“, has been recognized. In the Greek, Roman Catholic, English, Lutheran, and some other Churches, it has a correspondence in „Confirmation“. *Conversion* is characterized by more or less sudden changes of character from evil to goodness, from sinfulness to righteousness, and from indifference to spiritual insight and activity.“ – Starbuck, Edwin Diller. *The Psychology of Religion*, s. 21.

⁸¹ Originální text: „What, then, is this Religious experience known as " Conversion " or "change of heart"? an experience which alike from the spiritual illumination and exaltation which attend it, the peace, resignation, and joy with which it suffuses the heart, and the profound effects it has on the character and life, is the most entire transformation which in this world the mind of man can know ; and of all others is the one which to those who have been the subjects of it, most convincingly demonstrates the direct and immediate presence of God, or the spirit of God, to the soul. Although sudden in its onset, it is always definite in its characteristics, which are in essence the same in every age and time, under every sky and every religion Christian, Hindoo, or Mahommedan; in Paul, Augustine, Buddha, St. Francis, Boehmen, Fox, Wesley, and the Mystics of the Mahommedan sects.“ – Croazier, John Beattie. *Last words on great issues*, s. 88-89.

V zásadě zde autor hovoří o *konverzi* jako o absolutní duchovní zkušenosti, která proměňuje charakter a život člověka zásadním způsobem. Dále *konverzi* popisuje jako působení Boha na duši člověka. Autor také píše, že *konverze* je fenomén, který je charakteristický a vždy stejný u všech náboženských tradic.⁸²

U tohoto autora je tedy konverze také transformací ve smyslu „change of heart (změna srdce)“, ale zároveň se konverze stává univerzálním fenoménem. Je to tedy opět další posun v chápání tohoto výrazu. U některých autorů je tedy vidět, že posouvají význam pojmu konverze směrem k univerzalitě. Poslední úryvek, který bych rád uvedl, je asi nejuniverzálnějším chápáním pojmu konverze a je od teoložky Gesy Elsbeth Thiessen:

„Umění dokáže pohnout lidským srdcem i myslí, přesto je však neobvyklé, že by někdo takový svůj zážitek popsal tak pronikavým způsobem. Zejména je pak důležité, že v Tillichově interpretaci má tento zážitek jasně náboženský rozměr, neboť jej vztahuje k zážitkům proroků, kteří mysticky a extaticky zakoušejí Boží přítomnost. Klíčová slova v tomto autobiografickém popise – například zjevení, extáze, ořesen jsem se odvrátil, jedinečný okamžik, lidská existence, duchovní pravda, proroci – poukazují k něčemu, co bychom tradičně spojovali se zážitkem konverze, tedy událostí, která proměňuje život.“⁸³

Autorka zde hovoří o zážitku Paula Tillicha s konkrétním obrazem (uměleckým dílem). Tento zážitek pak interpretuje jako konverzi, přesto že Tillich po tomto zážitku neprošel žádnou závažnou změnou. Není to tedy konverze ve smyslu *epistrofě*, *metanoia* a dokonce ani *šub*. Význam slova konverze autorka posouvá ještě daleko dál než ostatní autoři. V jejím vymezení je tedy konverze v podstatě kterýkoliv duchovní zážitek.

3.4. Logické vyvození a použití pojmu konverze pro tuto práci

Pojmy, které předcházely našemu dnešnímu termínu konverze spojuje to, že ve všech případech je to změna a přechod od něčeho k něčemu zcela jinému. Toto je dobře vidět na příkladu slov *epistrofě* a *metanoia*, protože se později staly synonymy. Takže, když chceme z dvou rozdílných slov utvořit synonymum, musíme najít

---

⁸² Croazier, John Beattie. *Last words on great issues*, s. 88-89.

⁸³ Thiessen, Gesa Elsbeth. „Konvertitou díky obrazu: Teologie umění Paula Tillicha.“ In: Hanuš, J., Noble, I. (eds.): *Konverze a konvertité*. CDK: Brno, 2009. s. 63.

nějaký jejich společný jmenovatel, což je v tomto případě, jak jsme mohli vidět, změna od něčeho k něčemu jinému. Jinými slovy je to veliká změna.

Tímto bychom se tedy mohli vyrovnat s poslední definicí konverze, protože ne každá náboženská zkušenost nutně musí znamenat velikou změnu.

Hebrejský pojem *schub*, řecké *epistrofē* a *metanoia* i latinské *conversio* jsou nicméně pojmy, které náleží výhradně židokřesťanské tradici. Z toho je jasné, ve kterém kulturním rámci je pojem zakořeněn a kde se vyvinul. Nemůžeme ho tedy jednoduše implantovat na jiné kultury, protože v nich by fenomén konverze vůbec nemusel dávat smysl a také by v nich nemusel vůbec existovat. Nebo by mu lidé začali dávat docela jiný význam, než který má. Jako se to vlastně v menší či větší míře děje i v naší křesťanské kultuře. To ale neznamená, že by v jiných kulturách fenomén nemohl vůbec existovat.

Jak se ale vypořádáme s druhým příkladem od Croaziera, který říká, že konverze je univerzální fenomén pro každé náboženství? Jak jsme mohli vidět v první části této práce, pojem *konverze* má svoje kořeny v hebrejském slově *schub* které je překládáno jako obrácení se k Bohu. To znamená, že pojem *konverze* je aplikovatelný na tradice, které mají jednoho Boha. Takže to je judaismus, křesťanství a islám. Jinými slovy je možné konvertovat k těmto náboženským tradicím. Když ale budeme mluvit o *konverzi* k něčemu co je v naší západní kultuře známé jako „hinduismus“, tak to jednoduše nemůže být konverze, protože hovořit v „hinduismu“ o Bohu stejně jako v židokřesťanské nebo islámské tradici je velice problematické a v podstatě nesmyslné a tím je tedy problematické i použití pojmu konverze. Mohou ale „hinduisté“ konvertovat na příklad k Islámu? A bude to konverze ve smyslu *change of mind or heart*? Pojdme se podívat na následující příklad:

„Občas ke *konverzi* došlo kvůli materiálnímu zlepšení. Jako když řemeslník hledal lepší příležitosti v zaměstnání nebo v platu na dvoře sultána. V některých případech byli ti, kteří konvertovali odcizeni od mocenských struktur nebo ekonomických „makléřů“ jejich regionu. Nicméně nejčastěji to byl výsledek toho, že lidé se stávali stále více pohodlní a zdálo se, že jim leží na srdci dobro obyčejných lidí.“⁸⁴

---

⁸⁴ Originální text: „Occasionally, *conversion* occurred for material betterment, as when craftsmen sought better opportunities for employment or payment in a sultan's court. In some cases, those who converted had been alienated from the power structures or economic „brokers“ of their region. Most commonly, however, it was the

Z tohoto příkladu je jasné, že když „hinduisté“⁸⁵ konvertovali k Islámu, tak to vždy nemuselo být *change of mind or heart* (změna mysli nebo srdce). V tomto případě to tedy není *konverze*, ale je to přechod k určité sociální skupině a to k té, která je silnější a jedinec z ní má větší prospěch. „Hinduisté“, když „konvertovali“ tak neměnili svou mysl a ani nelitovali toho co udělali v minulosti a také myslím, že v uvedeném příkladu „hinduisté“ nezažili setkání s něčím nadpřirozeným jako jsme to mohli vidět u příkladu sv. Ignáce a sv. Pavla.

Přesto se můžeme setkat s autory, kteří používají termín *konverze* velice univerzálně. Osobně se kloním k užívání pojmu *konverze* tak, jak jsme mohli vidět v části od E. D. Starbucka, protože respektuje kulturu, kde je pojem doma a dokonce i význam a podstatu pojmu.

Pro tuto práci si tedy pojem *konverze* ve zkratce definujeme následovně: Bude to vždy nějaká velká změna v lidském životě, bude se týkat především křesťanství, neboť můj výzkum probíhal v rámci křesťanských denominací. Toto jsou základní pilíře, bez kterých by *konverze* nebyla tím, čím je. Jako konvertité budou pro účely této práce klasifikováni pouze lidé s typem *konverze*, která je podobná jako jsme mohli vidět na příkladu sv. Pavla. Bude se tedy jednat o jedince, kteří před konverzí nebyli křesťany. Konverzi u lidí, kteří již křesťany byli, když konverzí prošli, bychom jen těžko ověřovali. Na základě informací z této kapitoly si ještě konverzi blíže specifikujeme pro účely této práce v poslední kapitole ve vztahu k dotazníkovému šetření, které probíhalo mezi českými křesťany.

---

result of people's becoming increasingly comfortable and seemed to have the good of the common people at heart.“ – Clothey Fred W. *Religion in India a historical introduction*, s. 152.

⁸⁵ Pojem Hinduismus a hinduisté dávám záměrně do uvozovek z toho důvodu, že je vhodnost a použití tohoto termínu již delší dobu v akademickém prostředí diskutováno. Více například: Fárek, Martin. „Hinduismus-reálné náboženství nebo konstrukt koloniální vědy?“ In: *Religio*, 2006, roč. 14, č. 2, s. 227-242.

4. Terénní výzkum

V této kapitole se zaměřuji již na vlastní terénní výzkum, který byl proveden na vybraném vzorku českých křesťanů pomocí dotazníku, který obsahuje dvě základní části. Za prvé je to část, pomocí které jsem zjistil jeden ze dvou typů osobnosti respondenta podle C. G. Junga, tedy zda je respondent introvert a nebo extravert. Druhá část je zaměřena na spiritualitu, duchovní život, praktikování víry, ale hlavně tato část zjišťuje, zda je respondent konvertita či nikoliv. Chtěl bych zde ještě odkázat na dotazník, který respondenti vyplňovali.⁸⁶

Dotazník vyplnilo celkem 257 respondentů. Z toho všichni byli zahrnuti do výsledků, neboť neúplně vyplněné dotazníky byli automaticky vyřazeny. Distribuce dotazníků probíhala především přes sociální síť Facebook, síť známých a mnohem menší část také osobně především v solnické farnosti. Což musíme při vyhodnocování vzít velmi v úvahu. Předpokladem je totiž větší účast extravertů, což vyplývá z chování charakteristického pro extraverty, tedy ochota více se zapojovat do interakce v lidmi, které neznají.

Jako problém tohoto výzkumu by se mohl zdát výběr vzorku respondentů. Nicméně vzhledem k tomu, že vzorek byl regulován pouze samotnými otázkami dotazníku, tak se tzv.: „do hry“ dostalo velmi široké spektrum respondentů. Dalším způsobem jak jsem se snažil vypořádat s tímto problémem byl i způsob vyhodnocování jednotlivých dotazníků, neboť vyhodnocování probíhalo v procentech a ne přímo v počtech respondentů.

Výzkum probíhal napříč denominacemi. Výzkumu se zúčastnili lidé z celkem devatenácti denominací z České republiky. Hlavní zastoupení měla Římskokatolická církev objevili se zde ale i mnohé další sbory, respondenti uváděli tyto: Adventisté sedmého dne, Církev bratrská, Apoštolská církev, Církev evangelická, Českobratrská církev evangelická, Křesťanský sbor Alfa a Omega, Bratrská jednota baptistů, Církev československá husitská, Evangelická církev metodistická, Jednota bratrská, Křesťanská společenství, Křesťanské sbory, Křesťanské společenství víry, Slezská

---

⁸⁶ online na: www.mojeanketa.cz/pruzkum/221301967/ nebo také v první příloze.

církev evangelická augsburského vyznání, Řeckokatolická církev, Slovo života, Evangelikální společenství Křesťanů, Letniční hnutí.

Dotazník vyplnilo 96 mužů a 161 žen. Průměrný věk respondentů byl 32 let.

4.1. Zjištění typu osobnosti

Pro zjištění typu osobnosti respondentů, tedy zda jsou introverti nebo extraverti, jsem si vybral již standardizovaný, ověřený dotazník, který jsem si vypůjčil z internetového portálu www.mypersonality.info.

Tento dotazník však obsahuje zjištění typu osobnosti podle MBTI. Bylo tedy nutné vybrat z tohoto dotazníku jen ty otázky, které se vztahují jen ke zjištění introverze nebo extraverze. Celkem jsem vybral 20 otázek.

V každé otázce se vybírá ze dvojice pojmů, které si navzájem protičeří a respondent tak vybírá preferovanou funkci. Např. „Mám nejvíce zábavy, když se zapojím do: Skupinových činností (zastoupení extraverze) nebo individuálních činností (zastoupení introverze).“ Nebo: „Když platím v obchodě, tak většinou: Zaplatím a odejdu bez toho abych zahájil hovor (zastoupení introverze) nebo zapovídám se s pokladní (zastoupení extraverze).“

Zajímavé bylo, že jsem se nemusel potýkat s problémem, že by někteří respondenti byli tzv. „50 na 50“. Tedy že by vyplnili 10 otázek, které ukazují na introvertní osobnost a 10 otázek, které by ukazovali na extravertní osobnost. Vždy bylo možné vyhodnotit, kterým ze dvou typů respondent je.

Tento dotazník a tento internetový portál jsem si vybral především proto, že odborně a přímo navazuje na to, co v USA vytvořili Myers a Briggs a také proto, že je zde pokaždé, když si další člověk vyplní dotazník, vše čerstvě zaznamenáno do statistiky s procenty zástupců jednotlivých typů v populaci. V současné době, tedy 10. května 2014, bylo na portálu vyhodnoceno 1 602 160 testů a počet vyhodnocených testů každý den stoupá. Web mypersonality.info je provozován a vlastněn texaskou firmou DreamDolphin Media, LLC a celý web je projektem divize

této firmy a to divizí Personality max.⁸⁷ Webové stránky mypersonality.info se přímo odkazují na výzkumy C.G. Junga, Isabel Briggs Myers a Katharine Cook Briggs.

Pojďme se podívat na jednotlivé otázky a na to, která odpověď ukazuje na extravertní osobnost a která na introvertní osobnost. Těmito otázkami dotazník začínal, budou tedy číslovány od jedné do dvaceti, přesně tak, jak byly uvedeny v dotazníku, který jsem sestavil. Úplnou verzi dotazníku nalezneme první příloze.

1. Když mám volný večer, tak rád dělám: A. jdu ven s přáteli (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Strávím klidný večer doma (ukazuje na introvertní osobnost)

2. Chci: A. Dodělat úkol (ukazuje na introvertní osobnost) / B. Seznámit se s ostatními (ukazuje na extravertní osobnost)

3. Když mi zvoní telefon, tak: A. Přeji si abych ho mohl ignorovat (ukazuje na introvertní osobnost) / B. Hned ho zvednu (ukazuje na extravertní osobnost)

4. Vyhlídka na společenské aktivity mě: A. Většinou vzrušuje (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Málokdy vzrušuje (ukazuje na introvertní osobnost)

5. Čas si více užiji strávený: A. Sám nebo s jedním blízkým přítelem (ukazuje na introvertní osobnost) / B. S partou přátel (ukazuje na extravertní osobnost)

6. Když platím v obchodě, tak většinou: A. Zaplatím a odejdu bez toho, abych zahájil hovor (ukazuje na introvertní osobnost) / B. Zapovídám se s pokladní/m (ukazuje na extravertní osobnost)

7. Je pro mě důležité: A. Vydávat energii (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Uchovávat energii (ukazuje na introvertní osobnost)

8. Mám raději práci: A. Sám (ukazuje na introvertní osobnost) / B. V týmu (ukazuje na extravertní osobnost)

9. Po společenském setkání mám pocit, že jsem: A. Vyčerpaný (ukazuje na introvertní osobnost) / B. Nabitý (ukazuje na extravertní osobnost)

10. Raději trávím čas: A. Jednáním s lidmi (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Pozorováním se (ukazuje na introvertní osobnost)

---

⁸⁷ www.personalitymax.com citováno: (online 31.12.2013)

11. Mám více zábavy, když se zapojím do: A. Skupinových činností (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Individuálních činností (ukazuje na introvertní osobnost)

12. Nové přátele si dělám: A. Časem (ukazuje na introvertní osobnost) / B. Rychle (ukazuje na extravertní osobnost)

13. Když jsou kolem mě další lidé, tak: A. Započnu rozhovor (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Držím se stranou (ukazuje na introvertní osobnost)

14. Klidný víkend doma je: A. Zotavující (ukazuje na introvertní osobnost) / B. Nudný (ukazuje na extravertní osobnost)

15. Více se zabývám: A. Světem kolem mě (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Svými vlastními myšlenkami a pocity (ukazuje na introvertní osobnost)

16. Když hovořím s jedním člověkem, tak obvykle víc: A. Mluvím (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Poslouchám (ukazuje na introvertní osobnost)

17. Sám sebe bych zařadil jako: A. Osamělého tuláka (ukazuje na introvertní osobnost) / B. Společenského motýla (ukazuje na extravertní osobnost)

18. Užívám si: A. Poznávání nových lidí (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Když trávím čas s dobrými přáteli (ukazuje na introvertní osobnost)

19. Sám sebe spatřuji jako: A. Společenský (ukazuje na extravertní osobnost) / B. Uzavřený, soukromí (ukazuje na introvertní osobnost)

20. Být v centru pozornosti je: A. Nepříjemné (ukazuje na introvertní osobnost) / B. Vzrušující, opojné (ukazuje na extravertní osobnost)

4.2. Zjištění konverze a náboženského prožívání respondentů

Tuto druhou část dotazníku jsem vytvářel na základě odborné literatury a konzultace s psychologem a katolickým knězem panem PhDr. Jiřím Pilzem. Tato část obsahovala celkem 32 otázek a z toho bylo 9 otevřených. Většina otázek se přímo či nepřímo týkala náboženské konverze respondentů. Nicméně jsem zařadil i otázky, které se konverze netýkaly, ale pouze ty otázky, které ve výzkumu k mé bakalářské práci měly nějakou relevanci. Jsou to otázky týkající se především rozdílného náboženského prožívání u introvertů a extravertů.

Zde bych rád představil jednotlivé otázky a výsledky vyjádřené v procentech tak, jak respondenti odpovídali bez ohledu na to, jestli jsou introverti nebo extraverti. V další části, tedy 4.3. si v procentech ukážeme výsledky již s přihlédnutím k introverzi a extraverci. Otázky budou opět číslovány tak, jak byly uvedeny v dotazníku, tedy od otázky 21 až po otázku 52.

U jednotlivých odpovědí uvedu v procentech, jak celkově jednotlivé otázky dopadly, bez ohledu na typ osobnosti a bez třídění.

21. Chodíte pravidelně do kostela? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 77% a odpověď B. 23% respondentů)

22. Jak často chodíte do kostela na mši nebo bohoslužbu? A. Vícekrát za týden / B. 1x týdně / C. 1x měsíčně / D. Příležitostně (Odpověď A. uvedlo 18%, odpověď B. 59%, odpověď C. 6% a odpověď D. 17% respondentů) Otázky 21 a 22 sloužili především pro vyřazení respondentů, kteří nejsou praktikující křesťané.

23. Myslíte si, že je náboženství nejdůležitější hodnotou v životě člověka? A. Ano / B. Ne / C. Pokud ne, napište co je pro vás nejdůležitější hodnotou (Odpověď A. uvedlo 62%, odpověď B. 10% a odpověď C. 28% respondentů, s tím, že nejčastější odpovědi byli: Bůh, víra, láska, rodina, vztahy) Zde vycházím z předpokladu, že introverti by měli náboženství, Boha a víru považovat za důležitější v jejich životě než extraverti. Extraverti by naopak měli za důležitější považovat vztahy, rodinu a zdraví.

24. Z čeho máte větší strach? A. Ze své vlastní smrti / B. Ze smrti vašich blízkých (Odpověď A. uvedlo 11% a odpověď B. 89% respondentů)

25. Co preferujete při liturgii? (Nepovinná otázka) A. Hudbu / B. Tichou mši (Odpověď A. uvedlo 69% a odpověď B. 31% respondentů) Tato otázka byla nepovinná z toho důvodu, že křesťané ze všech denominací na ní nebyli schopni odpovědět.

26. Cítíte se dobře mezi lidmi, kteří jsou také věřící? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 95% a odpověď B. 5% respondentů)

27. Cítíte se hůř mezi lidmi, kteří věřící nejsou? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 24% a odpověď B. 76% respondentů)

28. Zúčastňujete se rád/a farních akcí? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 71% a odpověď B. 29% respondentů) Otázky 24 – 28 jsou více méně doplňkové. U

těchto otázek byl veliký rozdíl v odpovědích extravertů a introvertů v předešlém výzkumu. Výsledky z těchto otázek by mohli sloužit k rozšíření typologie extraverze a introverze v náboženské oblasti.

29. Chováte pro radost nějaké zvíře? A. Ne / B. Ano – napište prosím jaké – pokud jich chováte víc, napište jen jedno, jen to, které máte nejraději, to které nejraději chováte. (Odpověď A. uvedlo 45% a odpověď B. 55% respondentů s tím, že nejčastěji chovaná zvířata jsou pes v zastoupení 25% a kočka v zastoupení 12% všechna ostatní zvířata jsou v zastoupení 18%. Z ostatních zvířat se však nejčastěji objevovali křečci, králíci, papoušci a rybičky). Otázka, která je do výzkumu zařazena z toho důvodu, že má mást respondenta, případně respondenta vytrhnout z automatizovaného vyplňování.

30. Máte raději naučenou modlitbu nebo si raději vymýšlíte vlastní? A. Naučenou / B. Vymýšlím si vlastní (Odpověď A. uvedlo 28% a odpověď B. 72% respondentů)

31. Budete-li svědkem nějaké zvláštní skutečnosti, snažili byste se ji odůvodnit logicky a nebo ji raději přijmete jako zjevení či zázrak? A. Budu se snažit o logické odůvodnění / B. Přijmu to jako zjevení či zázrak (Odpověď A. uvedlo 51% a odpověď B. 49% respondentů) Otázky 30 a 31 by mohly posloužit k rozšíření typologie introverze a extraverze v náboženské oblasti. Pouze ale v tom případě, pokud budou výsledky porovnání obou typů značně rozdílné.

32. Na Bohu si více cením, že je: A. Spravedlivý / B. Milosrdný (Odpověď A. uvedlo 15% a odpověď B. 85% respondentů)

33. Je pro vás Bůh osobně víc jako: A. Vnější stvořitel / B. Součást lidské duše (Odpověď A. uvedlo 36% a odpověď B. 64% respondentů)

34. Představujete si Boha: A. Jako určitou postavu, která má tělo a tvar / B. Jako neuchopitelnou sílu a energii (Odpověď A. uvedlo 37% a odpověď B. 63% respondentů) Otázky 32 – 34 by měly přispět k prohloubení znalostí o introvertních a extravertních typech co se týče jejich vnímání Boha.

35. Vedli vás k víře vaši rodiče? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 67% a odpověď B. 33% respondentů)

36. Jste věřící už od té doby co jste byl/a dítě nebo jste až od pozdější doby?
A. Už od mala – od dítěte / B. Až od pozdější doby (Odpověď A. uvedlo 59% a odpověď B. 41% respondentů)

37. Pokud nejste věřící již od dítěte, napište prosím, kolik vám bylo let (alespoň přibližně), když jste se věřícím stal/a: (Nepovinná otázka) (Zde se poněkud s podivem vzhledem k otázce objevovala nejčastěji dětská léta v rozpětí 0 – 7 let. Další častou etapou, kterou respondenti vyplnili byl věk v rozpětí 13 – 23. Třetí největší zastoupení mělo věkové rozpětí 25 – 42 let.)

38. Co byl pro vás první impuls k víře, co vás k ní přivedlo? A. Náboženský zážitek / B. Rodiče / C. Kamarád / D. Duchovní / E. Nebo napište něco jiného (Odpověď A. uvedlo 9%, odpověď B. 51%, odpověď C. 11%, odpověď D. 6% a odpověď E. 23% respondentů s tím, že u této odpovědi respondenti nejčastěji odpovídali: partner, babička, logická úvaha, Bůh)

39. Věříte v nadpřirozené bytosti jako jsou např. duchové, démoni a nebo andělé? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 87% a odpověď B. 13% respondentů)

40. Měl/a jste období, kdy jste přestal/a chodit do kostela? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 42% a odpověď B. 58% respondentů)

41. Jste ve své víře: A. Pevný/á / B. Občas váháte (Odpověď A. uvedlo 57% a odpověď B. 43% respondentů)

42. Jsou vaši rodiče také praktikující křesťané? A. Ano oba / B. Jenom matka / C. Jenom otec / D. Ne ani jeden (Odpověď A. uvedlo 51%, odpověď B. 16%, odpověď C. 7% a odpověď D. 30% respondentů)

43. Pohlížíte kriticky na religiozitu (náboženskost) svých rodičů? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 24% a odpověď B. 76% respondentů)

44. Měl/a jste někdy nějaký náboženský (duchovní) zážitek, něco, co vás velice duchovně oslovilo? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 74% a odpověď B. 26% respondentů) Otázky 35 – 44 se přímo týkají konverze. Nicméně nejdůležitějšími otázkami co se konverze týče jsou z nich otázky 35, 36, 37, 38 a 42. Kombinace odpovědí na tyto otázky určuje zda respondent je či není konvertita.

45. Pokud jste měl/a nějaký náboženský (duchovní) zážitek, něco, co vás velice duchovně oslovilo, napište jaký jste při tom měl/a pocit a popište jaký to byl zážitek: (Nepovinná otázka) – U této otázky se nejprve podívejme na to, jaké pocity

respondenti nejčastěji uváděli: Opuštění, radost, bázeň, štěstí, něha, jistota, naplnění, údiv. Dále se podívejme na to, jaké to nejčastěji byly zážitky: Setkání s Bohem, setkání s papežem, mluvení jazyky, zázračné uzdravení, klinická smrt, křest, biřmování, sen, modlitba, setkání mládeže.

46. Napište jak rozumíte slovu konverze a co pro vás znamená: (Nepovinná otázka) – Konverzi respondenti nejčastěji popisovali takto: Obrácení se k Bohu, nalezení pravé životní cesty, přejítí k něčemu jinému, změna, proměna, přechod k náboženství, obrácení srdce i mysli, přijetí Boha v pozdějším věku, nalezení pravdy, náhlá změna světového názoru, změna života.

Můžeme tedy vidět, že nejčastěji lidé popisují konverzi velmi podobně, jak jsme si tento pojem představily ve druhé kapitole. Nicméně se u této otázky vyskytlo i pár zajímavých odpovědí, které se vymykají. Otázkou je, zda se jedná o neznalost tohoto pojmu či jiné chápání. Zde je pár příkladů např.:

„Konverze je přechod od jednoho náboženství k jinému náboženství nebo ke křesťanství.“ „Výměna názorů.“ „Odvaha připustit si vlastní selhání.“ „Proměna chápání reality.“

47. Popište, co pro vás znamená modlitba: (Nepovinná otázka) – U této otázky se podíváme na to, jak respondenti popisovali modlitbu. Nejčastějšími odpověďmi byli: Komunikace s Bohem, ztišení, vyslovení proseb, poděkování, uklidnění, rituál, meditace.

Respondenti velmi často spojovali modlitbu s meditací a také velice často uváděli, že je to činnost, kterou dělají, jen když něco chtějí.

48. Popište, co pro vás znamená duchovní či náboženský zážitek: (Nepovinná otázka) – Tato otázka je podobná jako otázka číslo 45. Nicméně zde je více důraz na to, jaký pro ně má náboženský zážitek význam. Pojďme se podívat na nejčastější odpovědi: Posila pro další život, posila ve víře, posílení ducha, osvícení, nabytí energie, potvrzení o správnosti cesty víry.

49. Popište, co pro vás znamená církev: (Nepovinná otázka) – Církev respondenti nejčastěji popisovali jako: Společenství věřících, duchovní rodina, byrokracie, organizace, domov, instituce předávající kulturu a tradici, rodina, stejně věřící lidé.

50. Popište, co pro vás znamená meditace: (Nepovinná otázka) – Meditaci respondenti často popisovali stejně jako modlitbu v otázce 47. Pojďme se podívat jak nejčastěji popisovali meditaci: Komunikace s Bohem, relaxace, uvolnění, uklidnění, ztišení, modlitba, rozjímání o Bohu, přemýšlení, jóga, hlubší modlitba, duchovní cvičení.

51. Popište, co pro vás znamená kostel: (Nepovinná otázka) – Respondenti nejčastěji popisovali kostel jako: Dům Boží, místo ztišení, místo setkávání křesťanů, útočiště, domov, místo pro modlitbu.

52. Popište, co pro vás znamená kněz: (Nepovinná otázka) – Respondenti kněze nejčastěji popisovali takto: Duchovní vůdce, autorita, prostředník mezi člověkem a Bohem, učitel, ten kdo řeší problémy, rádce, církevní funkcionář, průvodce na cestě k Bohu, člověk kterému se můžu svěřit.

Otázky 45 – 52 jsou pouze doplňkové a odpovědi na ně by myslím mohly přispět k dalším zajímavým bádání v religionistice a zamyšlením se na pojmy tak často používanými.

4.3. Porovnání introvertů a extravertů, konvertitů a ostatních respondentů

V předešlé podkapitole jsme mohli vidět celkové výsledky dotazníku, nicméně v této části se podíváme na porovnání extravertů a introvertů a také konvertitů vůči respondentům, kteří nekonvertovali.

Jako konvertity jsem kategorizoval všechny, kteří nevyrůstali v křesťanských rodinách a věřícími se stali až v pozdější době svého života, tedy ne v dětství. To znamená že jako konvertité byli zařazeni všichni, kteří na otázku číslo 35, tedy: Vedli Vás rodiče k víře? Odpověděli: ne a zároveň na otázku 36, tedy: Jste věřící už od té doby co jste byl/a dítě nebo jste až od pozdější doby? Odpověděli: Až od pozdější doby. Zároveň, ale nezvolili odpověď: rodiče na otázku číslo 38, tedy: Co byl pro vás první impuls k víře, co vás k ní přivedlo?. Dále na otázku číslo 42, tedy: Jsou vaši rodiče praktikující křesťané? Odpověděli: Ne ani jeden. Co se týče otázky číslo 37, tedy: Pokud nejste věřící již od dítěte, napište prosím, kolik vám bylo let, když jste se věřícím stal/a, která by také mohla hrát roli při kategorizování, se

ukázalo, že při vyfiltrování zmíněných otázek 35, 36, 38 a 42 všichni respondenti, kteří byli klasifikováni jako konvertité jsou starší čtrnácti let.

Když to shrnu, jako konvertita je kategorizován každý respondent, jehož rodiče nejsou křesťané, nevedli ho k víře a k víře konvertoval a s vírou se setkal až v pozdějším věku, respektive nejdříve kolem patnáctého roku života.

Nejdříve se ale pojdme podívat na vzájemné porovnání výsledků všech introvertů a extravertů. Výsledky budu uvádět v procentech. U každé otázky si vždy ukážeme jednu odpověď a uvedené procento bude označovat vyčíslení toho, kolik procent introvertů ze všech introvertů a kolik procent extravertů ze všech extravertů tuto odpověď zvolilo. Otázky, u kterých se procento vyjádřit nedalo nebudu uvádět.

Na úvod bych rád uvedl, že z celkových 257 respondentů bylo 144 introvertů, tedy 56%, a 113 extravertů, tedy 44%. Z tohoto pro výzkum velmi důležitého výsledku je jasně patrné, že oproti běžné populaci, kde je pouhých 25% introvertů, je zde daleko větší poměr introvertů.⁸⁸ Výsledky se od mého předchozího výzkumu liší. V tomto výzkumu přibylo extravertů, nicméně vezměme v potaz, že předchozí výzkum probíhal pouze v Římskokatolické církvi a také to, že nynější výzkum probíhal především na internetu a je zde tedy předpoklad, že ho vyplnilo více extravertů než introvertů, neboť extrovertům nedělá takový problém dostat se do interakce s cizími lidmi. Ukažme si ale na přesných číslech, jak příslušnost k církvi ovlivňuje, jestli je člověk introvert nebo extravert. Římských katolíků bylo mezi introverty celých 60%, zatímco mezi extraverty pouhých 52%. Vidíme tedy, že Římští katolíci inklinují k introverzi oproti všem ostatním církvím, které mají větší extravertní zastoupení.

Pojďme se ale podívat na jednotlivé otázky a procentuální výsledky.

21. Chodíte pravidelně do kostela? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 76% introvertů a 78% extravertů) Můžeme vidět, že na tuto otázku odpovídali introverti i extraverti takřka stejně.

22. Jak často chodíte do kostela na mši nebo bohoslužbu? A. Vícekrát za týden / B. 1x týdně / C. 1x měsíčně / D. Příležitostně (Odpověď B. uvedlo 59 % introvertů

---

⁸⁸ Data podle <http://www.mypersonality.info/> citováno: (online 31.12.2013)

a 58% extrovertů – u ostatních odpovědí také nebyl téměř žádný rozdíl mezi odpověďmi) Na tuto otázku také odpovídali introverti i extroverti takřka stejně.

23. Myslíte si, že je náboženství nejdůležitější hodnotou v životě člověka? A. Ano / B. Ne / C. Pokud ne, napište co je pro vás nejdůležitější hodnotou (Odpověď A. uvedlo 63% introvertů a 60% extrovertů) Z této odpovědi by se dalo usuzovat, že náboženství znamená pro introverty o něco víc než pro extroverty. Nicméně procentuální rozdíl není dostatečně veliký, abychom to tak mohli uzavřít. Co se týče ostatních odpovědí na tuto otázku, tak zde také nebyly žádné podstatné rozdíly například odpověď Bůh napsalo 11% introvertů a 9% extrovertů.

24. Z čeho máte větší strach? A. Ze své vlastní smrti / B. Ze smrti vašich blízkých (Odpověď B. uvedlo 90% introvertů a 87% extrovertů) Podobný případ jako u otázky dvacet tři. Z odpovědí vyplývá, že introverti se víc bojí o své blízké než o sebe. Nicméně opět není rozdíl dostatečně veliký abychom z toho mohli vyvodit závěr.

25. Co preferujete při liturgii? (Nepovinná otázka) A. Hudbu / B. Tichou mši (Odpověď A. uvedlo 63% introvertů a 77% extrovertů) U této otázky je jasně patrné, že extroverti opravdu daleko více ocení hudbu při mších a nebo bohoslužbách než introverti. Myslím, že u této otázky je rozdíl tak veliký, že skutečně můžeme vyvodit závěr.

26. Cítíte se dobře mezi lidmi, kteří jsou také věřící? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 95% introvertů a 95% extrovertů) Tato otázka sama o sobě nehrála roli, nicméně ve spojení s otázkou následující už ano.

27. Cítíte se hůř mezi lidmi, kteří věřící nejsou? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 31% introvertů a 15% extrovertů) Introverti i extroverti se cítí stejně dobře mezi lidmi, kteří jsou také věřící, nicméně introverti se cítí častěji hůř mezi lidmi, kteří věřící nejsou než extroverti. Procentuální rozdíl mezi odpověďmi je dostatečně veliký, abychom to mohli potvrdit.

28. Zúčastňujete se rád/a farních akcí? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 62% introvertů a 82% extrovertů) Z tohoto je jasně patrné, že extroverti více holdují společenským událostem konaných v rámci farnosti.

29. Chováte pro radost nějaké zvíře? A. Ne / B. Ano – napište prosím jaké – pokud jich chováte víc, napište jen jedno, jen to, které máte nejraději, to které

nejraději chováte. (Odpověď A. uvedlo 48% introvertů a 40% extravertů) Je patrné, že oproti extravertům, introverti nemají takovou potřebu chovat zvířata.

30. Máte raději naučenou modlitbu nebo si raději vymýšlíte vlastní? A. Naučenou / B. Vymýšlím si vlastní (Odpověď B. uvedlo 70% introvertů a 75% extravertů) Zde je patrná tendence extravertů si častěji vymýšlet vlastní modlitby, nicméně pro potvrzení takového tvrzení by bylo potřeba ještě dalšího výzkumu.

31. Budete-li svědkem nějaké zvláštní skutečnosti, snažili byste se ji odůvodnit logicky a nebo ji raději přijmete jako zjevení či zázrak? A. Budu se snažit o logické odůvodnění / B. Přijmu to jako zjevení či zázrak (Odpověď B. uvedlo 52% introvertů a 48% extravertů)

32. Na Bohu si více cením, že je: A. Spravedlivý / B. Milosrdný (Odpověď B. uvedlo 83% introvertů a 86% extravertů)

33. Je pro vás Bůh osobně víc jako: A. Vnější stvořitel / B. Součást lidské duše (Odpověď B. uvedlo 66% introvertů a 62% extravertů) Otázky 31 – 32 ukazují zajímavé výsledky, nicméně nejsou odpovědi dostatečně rozdílné, abychom z odpovědí mohli udělat jasný závěr.

34. Představujete si Boha: A. Jako určitou postavu, která má tělo a tvar / B. Jako neuchopitelnou sílu a energii (Odpověď B. uvedlo 67% introvertů a 57% extravertů) Z těchto výsledků je jasně patrné, že extraverti si oproti introvertům Boha častěji představují jako určitou postavu.

35. Vedli vás k víře vaši rodiče? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 65% introvertů a 70% extravertů)

36. Jste věřící už od té doby co jste byl/a dítě nebo jste až od pozdější doby? A. Už od mala – od dítěte / B. Až od pozdější doby (Odpověď A. uvedlo 59% introvertů a 59% extravertů) V této části otázky 35 a 36 nevykazují příliš zajímavé rozdíly, za malou pozornost stojí pouze pětiprocentní rozdíl u otázky 35.

39. Věříte v nadpřirozené bytosti jako jsou např. duchové, démoni a nebo andělé? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 88% introvertů a 85% extravertů) Přesto že tato otázka ukazuje na větší víru introvertů v nadpřirozené bytosti, tak vzhledem k malému rozdílu jsou výsledky neprokazatelné.

40. Měl/a jste období, kdy jste přestal/a chodit do kostela? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 48% introvertů a 35% extravertů) Z výsledků odpovědí na tuto

otázku je prokazatelné, že introverti mají častěji během života období, kdy přestanou chodit do kostela a tím se tedy odloučí od křesťanské komunity.

41. Jste ve své víře: A. Pevný/á / B. Občas váháte (Odpověď A. uvedlo 60% introvertů a 52% extravertů) Přesto, že se introverti během života odchýlí od křesťanské komunity častěji než extraverťi, tak se považují za pevnější ve víře než extraverťi.

42. Jsou vaši rodiče také praktikující křesťané? A. Ano oba / B. Jenom matka / C. Jenom otec / D. Ne ani jeden (Odpověď D. uvedlo 32% introvertů a 27% extravertů) Výsledky z této otázky naznačují, že konvertité budou častěji introverti, vzhledem k faktu, že je k víře neměl kdo vést, alespoň co se rodičů týče.

43. Pohlížíte kriticky na religiozitu (náboženskost) svých rodičů? A. Ano / B. Ne (Odpověď B. uvedlo 77% introvertů a 74% extravertů)

44. Měl/a jste někdy nějaký náboženský (duchovní) zážitek, něco, co vás velice duchovně oslovilo? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 74% introvertů a 74% extravertů) Výsledky z otázek 43 a 44 jsou takřka bez výsledku, neboť zde nejsou znatelnější rozdíly mezi introverty a extraverty.

Nyní se pojdme podívat na rozdíly, které mezi sebou mají všichni ti, kteří konvertovali k víře a všichni ti, kteří se k víře dostali již během dětství. Jak už jsem předeslal v úvodu této kapitoly, tak konvertité budou všichni ti, kteří na otázku 35. odpověděli ze 100% že je rodiče k víře nevedli. Na otázku 36. odpověděli ze 100% že jsou věřící až od pozdější doby. Na otázku 38. odpověděli ze 100% všichni něco jiného než že je k víře přivedli rodiče a na otázku 42 odpověděli ze 100% že ani jeden z jejich rodičů není praktikující křesťan.

Porovnávání tedy budou všichni **konvertité a zbytek všech respondentů**. V této části budu postupovat stejně jako v předchozí, kde jsme porovnávali introverty a extraverty.

Z celkových 257 respondentů bylo 63 konvertitů, tedy 25% a tím pádem tedy ostatních bylo 194, tedy 75%. Co se konvertitů týče, tak mezi nimi bylo 62% introvertů, zatímco u ostatních respondentů bylo pouze 53% introvertů. Co se církevního rozdělení týče, tak konvertité byli katolickou církví zastoupeni pouze z 35%. Většina konvertitů tedy byla z ostatních církví, zatímco u ostatních respondentů to bylo obráceně, neboť ti byli z 63% zastoupeni katolickou církví. V tomto

rozdělení hrála roli i příslušnost k pohlaví, neboť konvertité byli z 51% zastoupeni muži, zatímco ostatní respondenti byli muži zastoupeni pouze z 33%.

Podívejme se ale na jednotlivé otázky a procentuální výsledky.

21. Chodíte pravidelně do kostela? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 71% konvertitů a 79% ostatních) Osmi procentní rozdíl se již dá považovat za platný výsledek, který nám v tomto případě ukazuje, že konvertité nemají takovou potřebu chodit pravidelně do kostela.

23. Myslíte si, že je náboženství nejdůležitější hodnotou v životě člověka? A. Ano / B. Ne / C. Pokud ne, napište co je pro vás nejdůležitější hodnotou (Odpověď A. uvedlo 56% konvertitů a 68% ostatních – nicméně u této otázky je ale také důležité říci, že na tuto otázku napsalo odpověď: Bůh 26% konvertitů, zatímco jen 16% ostatních) Přesto, že pro konvertity není náboženství nejdůležitější hodnotou tak často jako u ostatních respondentů, tak ale pro ně je mnohem častěji Bůh nejdůležitější hodnotou. Z těchto výsledků by se dalo uvažovat, že konvertité tolik nelpí na organizaci a křesťanských pravdách víry.

24. Z čeho máte větší strach? A. Ze své vlastní smrti / B. Ze smrti vašich blízkých (Odpověď B. uvedlo 89% konvertitů a 89% ostatních) Tato otázka byla ve vztahu konvertité a ostatní respondenti absolutně vyvážená. Neplatí z ní tedy žádný zajímavý výsledek.

25. Co preferujete při liturgii? (Nepovinná otázka) A. Hudbu / B. Tichou mši (Odpověď A. uvedlo 57% konvertitů a 73% ostatních) Tato otázka naprosto přesvědčivě ukazuje, že konvertité mají oproti ostatním respondentům daleko raději tiché mše a bohoslužby. Je zde i jistá korelace konvertitů a introvertů, jejichž odpovědi také ukazovali na to, že mají oproti extravertům raději tiché mše a bohoslužby.

26. Cítíte se dobře mezi lidmi, kteří jsou také věřící? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 94% konvertitů a 95% ostatních) Tato otázka stejně jako v porovnání introvertů a extravertů sama o sobě nehraje roli. Její role je pouze doplňková k otázce dvacet sedm.

27. Cítíte se hůř mezi lidmi, kteří věřící nejsou? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 27% konvertitů a 23% ostatních) Čtyř procentní rozdíl není dostačující

abychom mohli udělat jasný závěr. Nicméně odpovědi naznačují, že konvertité se cítí hůř mezi nevěřícími, přesto, že sami nevěřící byli.

28. Zúčastňujete se rád/a farních akcí? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 82% konvertitů a 68% ostatních) Tato otázka dopadla poněkud paradoxně, když vezmeme v úvahu, že mezi konvertity je více introvertů než extravertů a když vezmeme v úvahu, že odpověď: rád se zúčastňuji farních akcí je typická spíše pro extraverty.

29. Chováte pro radost nějaké zvíře? A. Ne / B. Ano – napište prosím jaké – pokud jich chováte víc, napište jen jedno, jen to, které máte nejraději, to které nejraději chováte. (Odpověď A. uvedlo 51% konvertitů a 42% ostatních) Zde je z výsledků patrné, že konvertité chovají zvířata méně než ostatní respondenti.

30. Máte raději naučenou modlitbu nebo si raději vymýšlíte vlastní? A. Naučenou / B. Vymýšlím si vlastní (Odpověď B. uvedlo 82% konvertitů a 68% ostatních) Z odpovědí na tuto otázku přesvědčivě vychází, že konvertité si daleko častěji při modlitbách vymýšlí vlastní modlitby.

31. Budete-li svědkem nějaké zvláštní skutečnosti, snažili byste se ji odůvodnit logicky a nebo ji raději přijmete jako zjevení či zázrak? A. Budu se snažit o logické odůvodnění / B. Přijmu to jako zjevení či zázrak (Odpověď B. uvedlo 47% konvertitů a 50% ostatních) Odpovědi na tuto otázku naznačují, že konvertité jsou k zázrakům skeptičtější a raději si vše odůvodní logicky, nicméně pouhý tříprocentní rozdíl není dostatečný, abychom mohli vyvodit jakýkoliv závěr.

32. Na Bohu si více cením, že je: A. Spravedlivý / B. Milosrdný (Odpověď B. uvedlo 84% konvertitů a 84% ostatních)

33. Je pro vás Bůh osobně víc jako: A. Vnější stvořitel / B. Součást lidské duše (Odpověď B. uvedlo 65% konvertitů a 64% ostatních)

34. Představujete si Boha: A. Jako určitou postavu, která má tělo a tvar / B. Jako neuchopitelnou sílu a energii (Odpověď B. uvedlo 65% konvertitů a 62% ostatních) Otázky 32 – 34, která zjišťují vnímání a pohled na Boha se ve vztahu konvertité versus ostatní respondenti ukázali jako nerelevantní a prakticky z výsledků nelze vyvodit žádný závěr.

39. Věříte v nadpřirozené bytosti jako jsou např. duchové, démoni a nebo andělé? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 97% konvertitů a 82% ostatních) Přesto

že trend je u obou porovnávaných typů respondentů stejný, to znamená veliké procento obou věří v nadpřirozené bytosti, tak konvertité věří v nadpřirozené bytosti o celých 15% více oproti ostatním respondentům.

40. Měl/a jste období, kdy jste přestal/a chodit do kostela? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 49% konvertitů a 40% ostatních)

41. Jste ve své víře: A. Pevný/á / B. Občas váháte (Odpověď A. uvedlo 64% konvertitů a 54% ostatních) Přesto, že u otázky čtyřicet častěji uváděli konvertité, že měli období kdy přestali chodit do kostela, tak z této otázky je patrné, že se považují na pevné ve víře častěji než ostatní respondenti, kteří tak často období, kdy přestali chodit do kostela neměli.

43. Pohlížíte kriticky na religiozitu (náboženskost) svých rodičů? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 76% konvertitů a 76% ostatních) Podobně jako u porovnání introverze a extraverte tato otázka i u tohoto porovnání nevykazuje žádné zajímavé výsledky.

44. Měl/a jste někdy nějaký náboženský (duchovní) zážitek, něco, co vás velice duchovně oslovilo? A. Ano / B. Ne (Odpověď A. uvedlo 84% konvertitů a 69% ostatních) Z této otázky je jasně patrné, že konvertité zažívají religiózní zážitky častěji než ostatní respondenti.

Nyní jako závěr celého výzkumu si ukážeme tabulku s nejzajímavějšími výsledky. Výsledky v tabulce jsou uváděny tak, jak byli uvedeny výše, to znamená, vždy oproti svému protějšku. V tabulce tedy není brán zřetel na celkový trend. Níže uvedenou tabulku je třeba brát s velkou nadsázkou, neboť pro lepší přehlednost jsem udával odpovědi, které oproti porovnávanému protějšku měli větší zastoupení. Porovnávané dvojice jsou stejné jako v předchozích výsledcích. To znamená introverti vs. extravert a konvertité vs. ostatní respondenti. Pro lepší orientaci v tabulce bych rád uvedl následující příklad: Na otázku číslo 25. Co preferujete při liturgii odpovědělo 77% extravertů, že hudbu a 63% introvertů, také že hudbu. Celkový trend je, že všichni spíše preferují hudbu. Nicméně introverti preferují hudbu o 14% méně než extraverti. V tabulce je toto zaznamenáno, že introverti preferují tichou mši – tento výsledek je ale pouze v porovnání s extraverty. Neboť celkový trend zde není zohledněn. Přesnější shrnutí i s procenty nalezneme v grafickém znázornění v druhé příloze. Za relevantní otázky jsem považoval ty, u

kterých byla rozdílnost mezi porovnávanými skupinami 3% a větší – tyto otázky nalezneme v níže uvedené tabulce a nebo také podrobněji v druhé příloze.

Otázky	Introverti	Extraverti	Konvertité	Ostatní respondenti
21. Chodíte pravidelně do kostela?	Bez rozdílu	Bez rozdílu	Ne	Ano
25. Co preferujete při liturgii?	Tichou mši	Hudbu	Tichou mši	Hudbu
27. Cítíte se hůř mezi nevěřícími?	Ano	Ne	Bez rozdílu	Bez rozdílu
28. Zúčastňujete se rád/a farních akcí?	Ne	Ano	Ano	Ne
29. Chováte pro radost nějaké zvíře?	Ne	Ano	Ne	Ano
30. Používáte vlastní modlitbu nebo naučenou	Naučenou	Vlastní	Vlastní	Naučenou
34. Představujete si Boha spíš jako:	Neuchopitelnou sílu	Určitou postavu	Bez rozdílu	Bez rozdílu
35. Vedli vás rodiče k víře?	Ne	Ano	Ne	Ano
39. Věříte v nadpřirozené bytosti?	Bez rozdílu	Bez rozdílu	Ano	Ne
40. Přestal/a jste chodit do kostela?	Ano	Ne	Ano	Ne
41. Jste ve víře:	Pevný	Spíš váhám	Pevný	Spíš váhám
44. Měl jste duchovní zážitek?	Bez rozdílu	Bez rozdílu	Ano	Ne
Z jaké jste církve?	Z Římskokatolické	Z nějaké jiné	Z nějaké jiné	Z Římskokatolické
Jste:	Introvert	Extravert	Introvert	Extravert

Závěr

Na závěr bych rád práci stručně shrnul. V první kapitole byla stručně řeč o tom, co to vlastně je typ osobnosti a osobnost. Představili jsme si typologii osobnosti podle C. G. Junga, která rozděluje lidi do dvou typů, tedy na introverty a extraverty. V této kapitole jsem poukázal na to, že C. G. Jung nijak neverifikoval svůj předpoklad vrozenosti typů osobnosti a jejich neměnnosti během života. V další části první kapitoly byla také řeč o badatelích, kteří na C. G. Junga navazovali, zde jsem se snažil poukázat hlavně na to, jak byli některé Jungovy neověřené předpoklady přejímány a implementovány do dalších teorií. Dále jsme mohli vidět i to, že C. G. Jung své teorie velmi často zakládal na svých snech a představivosti.

V druhé kapitole jsem vymezil některé pojmy, které se v práci objevovali. Nicméně jako hlavní část této kapitoly jsem se snažil s pomocí teorie G. W. Allporta přiblížit typy osobnosti podle C. G. Junga náboženské sféře. V této kapitole jsme také mohli vidět určité podobnosti mezi typy osobnosti podle Junga, tedy introverzí a extraverzí a typy náboženskosti podle Allporta, tedy intrinsic a extrinsic.

Ve třetí kapitole jsem vysvětlil pojem konverze. Demonstroval jsem konverzi na příkladech historických osobností, kteří o sobě prohlásili, že konverzi prodělali. Dále v této kapitole byla řeč o tom, jak je pojem užíván různými badateli a v neposlední řadě jsme si také uvedli rozumění pojmu konverze pro účely této práce.

Jelikož záměrem a cílem práce bylo vytvořit dotazník, ze kterého by bylo možné se něco nového dozvědět o českých praktikujících křesťanech, tak myslím, že záměr práce byl, vzhledem k výsledkům, naplněn. Můj předpoklad, že náboženská konverze může změnit typ osobnosti člověka, tedy že to, jestli je člověk introvert nebo extravert není vrozené se v práci nepodařilo jasně verifikovat. Nicméně výsledky z dotazníku a bádání poukazují na pravdivost tohoto předpokladu. K jasnému potvrzení je však zapotřebí dalšího výzkumu.

V této práci je celá řada nových poznatků, které přispívají jako důkazy k tomu, že typy osobnosti podle C. G. Junga vrozené nejsou. Například už jenom z poznatku, že mezi křesťany je o 31% víc introvertů oproti běžné společnosti, kde jich je pouhých 25%. Dalším důležitým výsledkem je i to, že mezi lidmi, kteří konvertovali, bylo celých 62% introvertů. Tyto výsledky nám tedy mohou

implikovat dvě východiska. Prvním východiskem je, že introverti buď daleko častěji konvertují ke křesťanství a nebo druhým východiskem je, že když lidé konvertují, tak je určitá pravděpodobnost, že se jim změni typ osobnosti z extraverta na introverta.

Nicméně, hlavní přínos práce vidím ve vymezení konverze člověka a v prohloubení znalostí o introvertech a extrovertech v náboženské oblasti. Z výsledků dotazníku je jasně patrné, že konvertité vykazují v některých otázkách rozdílné hodnoty než lidé, kteří jako konvertité kategorizováni nebyli. Například, konvertité daleko častěji věří v nadpřirození bytosti, vymýšlejí si více vlastní modlitby, rádi se zúčastňují farních akcí, mají raději tiché bohoslužby, cítí se ve víře pevní a pravděpodobně někdy měli nějaký duchovní nebo náboženský zážitek. Také je zajímavé, že je konvertitů mnohem více zaznamenáno v ostatních církvích, přesto, že většinou vyplňovali dotazník Římští katolíci.

Co se prohloubení znalostí o introvertech a extrovertech týče, tak můžeme říct, že daleko víc introvertů oproti extrovertům má rádo tiché bohoslužby, nechodí rádi na společenské farní akce, Boha si nepředstavují jako určitou postavu, častěji je rodiče k víře nevedli, měli období, kdy přestali chodit do kostela a cítí se ve své víře pevnější než extraverti.

Vzhledem k těmto výsledkům z dotazníku považuji tuto práci jako dobrý první krok pro další bádání a výzkum.

Můžeme tedy skutečně prohlásit, že náboženské prožívání má vliv na typ osobnosti, nebo také obráceně, že typ osobnosti má vliv na náboženské prožívání.

Bibliografie

I. Monografie:

Allport, Gordon W. *O povaze předsudků*, Praha: Prostor 2004.

Antier, Jean-Jacques. *Carl Gustav Jung aneb zkušenost s božstvím*. Brno: Emitos, 2012.

Bible písmo svaté Starého a Nového Zákona, český ekumenický překlad, česká katolická charita, Praha, 1985.

Clothey Fred W. *Religion in India a historical introduction*. Great Britain: TJ International, Padstow, Cornwall, 2006.

Crozier, John Beattie. *Last words on great issues*. London: Chapman and Hall, 1917.

Čakrt, Michal. *Typologie osobnosti*. Praha: Management Press, 2004.

Dovidio John F, Glick Peter, Rudman Laurie A. *On the Nature of Prejudice, Fifty years after Allport*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 2005.

Franz, Marie Luise von – Hillman, James. *Jung's Typology*. New York, NY: Spring Publications, 1971.

Holm, Nils G. *Úvod do psychologie náboženství*. Praha: Portál, 1998.

Jaffé, Aniela. *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*. Brno: Atlantis, 1998

James, W. *Druhy náboženské zkušenosti*. Praha: Melantrich, 1930.

Jung, Carl Gustav. *Psychological Types*. In *Collected Works (Vol. 6)*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1971.

McGrath, E. Alister. *Křesťanská spiritualita*, Praha: Volvox Globator, 2001.

Myers-Briggs, Isabel – Myers, Peter B. *Gifts Differing: Understanding Personality Type*. Palo Alto, CA: Davies Black Publishing, 1995.

Myers, Katharine D. – Kirby, Linda K. *Introduction to Type: Dynamics and Development, Exploring the Next Level of Type*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press, 1994.

Nakonečný, Milan. *Základy psychologie osobnosti*. Praha: Management Press, 1993.

O’Conor J. F. X., S.J.: *The autobiography of St. Ignatius*, New York: Benziger Brother, 1900.

Otto, Rudolf: *Posvátno*, Praha: Vyšehrad, 1998.

Plyny the Elder. John Bostock, M. D., F.R.S. H.T. Riley, *The Natural History*, Esq., B.A. London: Taylor and Francis, Red Lion Court, Fleet Street, 1885.

Říčan, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007.

Smékal, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2004.

Starbuck, Edwin Diller. *The Psychology of Religion*. London: Walter Scott, Paternoster Square Charles Scribner’s sons, 153-157 fifth avenue, New York, 1901.

Whitley Bernard E. jr., Kite Mary E. *The Psychology of Prejudice and Discrimination*, Belmont: Wadsworth, 2010.

II. Sborníky:

Feyerabend, Karl. *A complete Hebrew-English Pocket-Dictionary to the Old Testament*. Berlin: G. Langenscheidt, 1951.

Jung, Carl Gustav. *The Structure and Dynamics of the Psyche*. In: *Collected Works (Vol. 8)*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1969.

Kohut, V: „*Spiritualita*“ s. 904-912. In: Fiores de, S., Goffi, T. (eds.): *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.

Liddell Henry George, Scott Robert: *A Greek-English Lexicon*, Oxford, Clarendon Press, 1996.

Niermeyer, Jan Frederik. *Mediae latinitatis lexicon minus*. Leiden: E. J. Brill, 1976.

Repicky, Robert A., C. S. B. „*Jungovská typologie a křesťanská spiritualita*“, s. 148-161. In: Moore, Robert L. (ed.). *C. G. Jung a křesťanská spiritualita*. Praha: Portál, 1998.

Říha, Jan. *Křížkův slovník latinsko-český*. Praha: I. L. Kober, 1889.

Thiessen, Gesa Elsbeth. „*Konvertitou díky obrazu: Teologie umění Paula Tillicha*.“ s. 61-69. In: Hanuš, J., Noble, I. (eds.): *Konverze a konvertité*. CDK: Brno, 2009.

Tregelles S. P. *Gesenius Hebrew and Chaldee lexicon to the Old Testament Scriptures*. USA: Baker Books, 1979.

Ulanovová, Anna B. „*Bytostné já jako to odlišné*“, s. 41-61. In: Moore, Robert L. (ed.). *C. G. Jung a křesťanská spiritualita*. Praha: Portál, 1998.

III. Články v odborných periodikách:

Allport, Gordon W. – Ross J. M., „Personal religious orientation and prejudice“, Journal of Personality and Social Psychology, 5 (1967): 432-443.

Kolaříková, Olga. „Pohledy na psychologii náboženství“. Religio 4.1 (1996): 3-15.

Kolaříková, Olga. „Psychologie náboženství a osobnostní problematika“. Československá psychologie 40.4 (1996): 296-303.

Stříženeč, Michal. „Novšie trendy empirického výskumu v psychologii náboženstva“. Religio 3.2 (1995): 133-142.

Žďárský, Pavel. „Paideia jako naděje světověku“. Philosophical e-journal of Charles university 1/2/2005

IV. Ústní zdroje:

Konzultace s PhDr. Jiřím Pilzem v Ústí nad Orlicí dne 18.2.2012

V. Internetové zdroje:

www.mypersonality.info citováno ze dne 19.06.2012

<http://www.psychometric-success.com/personality-tests/personality-tests-popular-tests.htm> citováno ze dne 31.12.2013

<http://www.myersbriggs.org/my-mbti-personality-type/my-mbti-results/ways-type-can-be-used.asp> citováno ze dne 31.12.2013

www.mojeanketa.cz/pruzkum/221301967/ citováno ze dne 18.05.2014

www.personalitymax.com citováno ze dne 31.12.2013

Seznam příloh

1. Použitý dotazník
2. Grafické znázornění některých otázek

1. Příloha – Dotazník

Vliv náboženské konverze na extraverci nebo introverzi

Jedná se o Výzkum k diplomové práci na téma: Vliv náboženské konverze na extraverci nebo introverzi.

Tento dotazník obsahuje celkem 53 otázek. V každé otázce máte určitý počet možných odpovědí. U některých otázek je potom možnost se rozepsat. Dotazník je rozdělen na 2 části; první část zjišťuje, který ze dvou základních typů osobnosti jste podle rozlišení psychologa C.G.Junga na extraverty a introverty. Druhá část je zaměřena na vaši spiritualitu.

Veškeré údaje z dotazníku budou použity výhradně ke studentskému výzkumu na téma: Vliv náboženské konverze na extraverci nebo introverzi. Tento dotazník je anonymní a nebude poskytován žádné třetí osobě.

Pokud budete chtít znát svůj výsledek z dotazníku, tedy zda-li jste introvert nebo extravert, můžete do kolonky na konci dotazníku uvést svůj e-mail a já vám výsledek po vyhodnocení zašlu i s popisem. Předem děkuji za váš čas, který tomuto dotazníku věnujete.

Viktor Hejna, student pátého ročníku religionistiky na Univerzitě Pardubice.

Vložte text:

Pohlaví

Věk

Napište název církve jejímž jste členem (např. římskokatolická, pravoslavná, československá husitská, českobratrská církev evangelická, atd..)

1. Když mám volný večer tak rád dělám:

- Jdu ven s přáteli
- Strávím klidný večer doma

2. Chci:

- Dodělat úkol
- Seznámit se s ostatními

3. Když mi zvoní telefon tak:

- Přeji si abych ho mohl ignorovat
- Ho hned zvednu

4. Vyhlídka na společenské aktivity mě:

- Většinou vzrušuje
- Málokdy vzrušuje

5. Čas si více užiji strávený:

- Sám nebo s jedním blízkým přítelem
- S partou přátel

6. Když platím v obchodě, tak většinou:

- Zaplatím a odejdu bez toho abych zahájil hovor
- Zapovídám se s pokladní/m

7. Je pro mě důležité:

- Vydávat svou energii
- Uchovávat svou energii

8. Mám raději práci:

- Sám
- V týmu

9. Po společenském setkání mám pocit, že jsem:

- Vyčerpaný
- Nabitý

10. Raději trávím čas:

- Jednáním s lidmi
- Pozorováním se

11. Mám více zábavy, když se zapojím do:

- Skupinových činností
- Individuálních činností

12. Nové přátele si dělám:

- Časem
- Rychle

13. Když jsou kolem mě další lidé tak:

- Započnu rozhovor
- Držím se stranou

14. Klidný víkend doma je:

- Zotavující
- Nudný

15. Více se zabývám:

- Světem kolem mě
- Svými vlastními myšlenkami a pocity

16. Když hovořím s jedním člověkem, tak obvykle víc:

- Mluvím
- Poslouchám

17. Sám sebe bych zařadil jako:

- Osamělého tuláka
- Společenského motýla

18. Užívám si:

- Poznávání nových lidí
- Když trávím čas s dobrými přáteli

19. Sám sebe spatřuji jako:

- Společenský
- Uzavřený, soukromý

20. Být v centru pozornosti je:

- Nepříjemné
- Vzrušující, opojné

21. Chodíte pravidelně do kostela?

- Ano
- Ne

22. Jak často chodíte do kostela na mši nebo bohoslužbu?

- Víckrát za týden
- 1x týdně
- 1x měsíčně
- Příležitostně

23. Myslíte si, že je náboženství nejdůležitější hodnotou v životě člověka?

- Ano
- Ne
- Pokud ne, napište co je pro Vás nejdůležitější hodnotou

24. Z čeho máte větší strach?

- Ze své vlastní smrti
- Ze smrti vašich blízkých

**25. Co preferujete při liturgii?
(Nepovinná otázka)**

- Hudbu
- Tichou mši/bohoslužbu

26. Cítíte se dobře mezi lidmi, kteří jsou také věřící?

- Ano
- Ne

27. Cítíte se hůř mezi lidmi, kteří věřící nejsou?

- Ano
- Ne

28. Zúčastňujete se rád/a farních akcí?

- Ano
- Ne

29. Chováte pro radost nějaké zvíře?

- Ne
- Ano - napište prosím jaké - pokud jich chováte víc, tak napište jen jedno, jen to, které máte nejraději, to které nejraději chováte.

30. Máte raději naučenou modlitbu nebo si raději vymýšlíte vlastní?

- Naučenou
- Vymýšlím si vlastní

31. Budete-li svědkem nějaké zvláštní skutečnosti snažili by jste se ji odůvodnit logicky nebo ji raději přijmete jako zjevení či zázrak?

- Budu se snažit o logické odůvodnění
- Přijmu to jako zjevení či zázrak

32. Na Bohu si více cením, že je:

- Spravedlivý
- Milosrdný

33. Je pro vás osobně Bůh víc jako:

- Vnější stvořitel
- Součást lidské duše

34. Představujete si Boha:

- Jako určitou postavu, která má tělo a tvar
- Jako neuchopitelnou sílu a energii

35. Vedli vás k víře vaši rodiče?

- Ano
- Ne

36. Jste věřící už od té doby co jste byl/a dítě nebo jste až od pozdější doby?

- Už od mala - od dítěte
- Až od pozdější doby

37. Pokud nejste věřící již od dítěte, napište prosím, kolik vám bylo let (alespoň přibližně), když jste se věřícím stal/a: (Nepovinná otázka)

38. Co byl pro vás první impuls k víře, co vás k ní přivedlo?

- Náboženský zážitek
- Rodiče
- Kamarád
- Duchovní
- Nebo napište něco jiného

39. Věříte na nadpřirozené bytosti jako jsou např. duchové, démoni a nebo andělé?

- Ano
- Ne

40. Měl/a jste období, kdy jste přestal/a chodit do kostela?

- Ano
- Ne

41. Jste ve své víře:

- Pevný/á
- Občas váháte

42. Jsou vaši rodiče také praktikující křesťané?

- Ano oba
- Jenom matka
- Jenom otec
- Ne ani jeden

43. Pohlížíte kriticky na religiozitu (náboženskost) svých rodičů?

- Ano
- Ne

44. Měl/a jste někdy nějaký náboženský (duchovní) zážitek, něco, co vás velice duchovně oslovilo?

- Ano
- Ne

45. Pokud jste měl/a nějaký náboženský (duchovní) zážitek, něco, co vás velice duchovně oslovilo napište jaký jste při tom měl/a pocit a popište jaký to byl zážitek: (Nepovinná otázka)

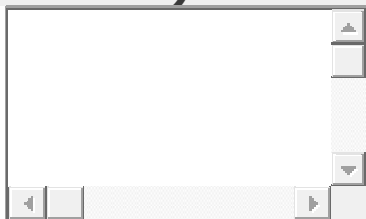
46. Napište jak rozumíte slovu konverze a co pro vás znamená: (Nepovinná otázka)

47. Popište, co pro vás znamená modlitba: (Nepovinná otázka)

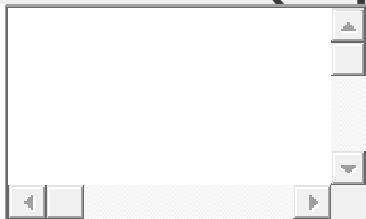
48. Popište, co pro vás znamená duchovní či náboženský zážitek: (Nepovinná otázka)

An empty text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, with upward and downward arrows. On the bottom left and right, there are two small square buttons with left and right arrows respectively.

49. Popište, co pro vás znamená církev: (Nepovinná otázka)

An empty text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, with upward and downward arrows. On the bottom left and right, there are two small square buttons with left and right arrows respectively.

50. Popište, co pro vás znamená meditace: (Nepovinná otázka)

An empty text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, with upward and downward arrows. On the bottom left and right, there are two small square buttons with left and right arrows respectively.

51. Popište, co pro vás znamená kostel: (Nepovinná otázka)

An empty text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, with upward and downward arrows. On the bottom left and right, there are two small square buttons with left and right arrows respectively.

52. Popište, co pro vás znamená kněz: (Nepovinná otázka)

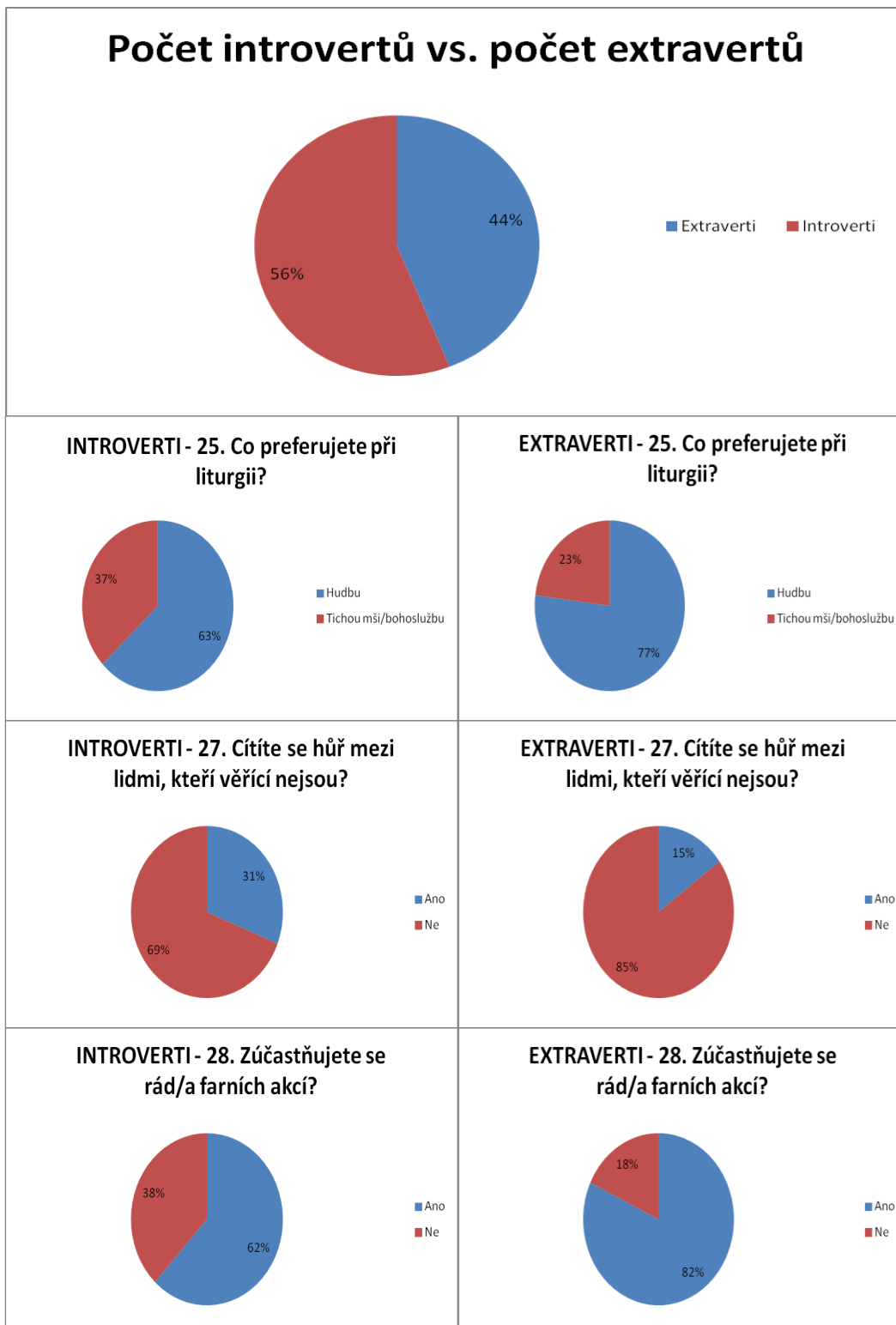
An empty text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, with upward and downward arrows. On the bottom left and right, there are two small square buttons with left and right arrows respectively.

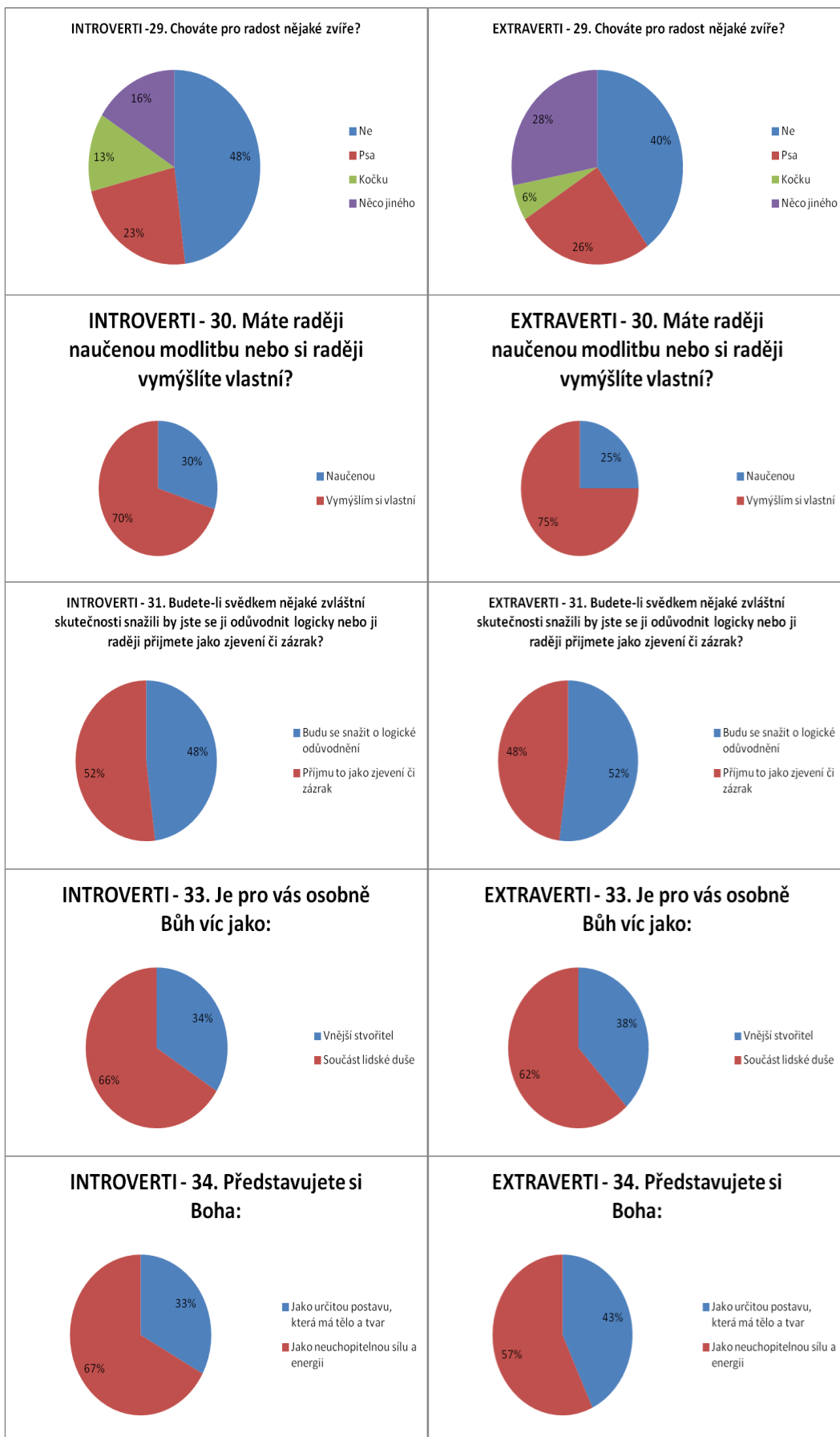
**53. Velice Vám děkuji za vyplnění dotazníku a za čas, který jste mu věnoval/a. Pokud budete chtít znát výsledky, tak níže zanechte svůj e-mail a já Vám výsledky po vyhodnocení a dopsání mé diplomové práce zašlu. Ještě jednou děkuji a přeji Vám hezký den.
Viktor Hejna
(Nepovinná otázka)**

An empty text input field with a light gray border. It features a vertical scrollbar on the right side and a horizontal scrollbar at the bottom, indicating it is a multi-line text area. The field is currently empty.

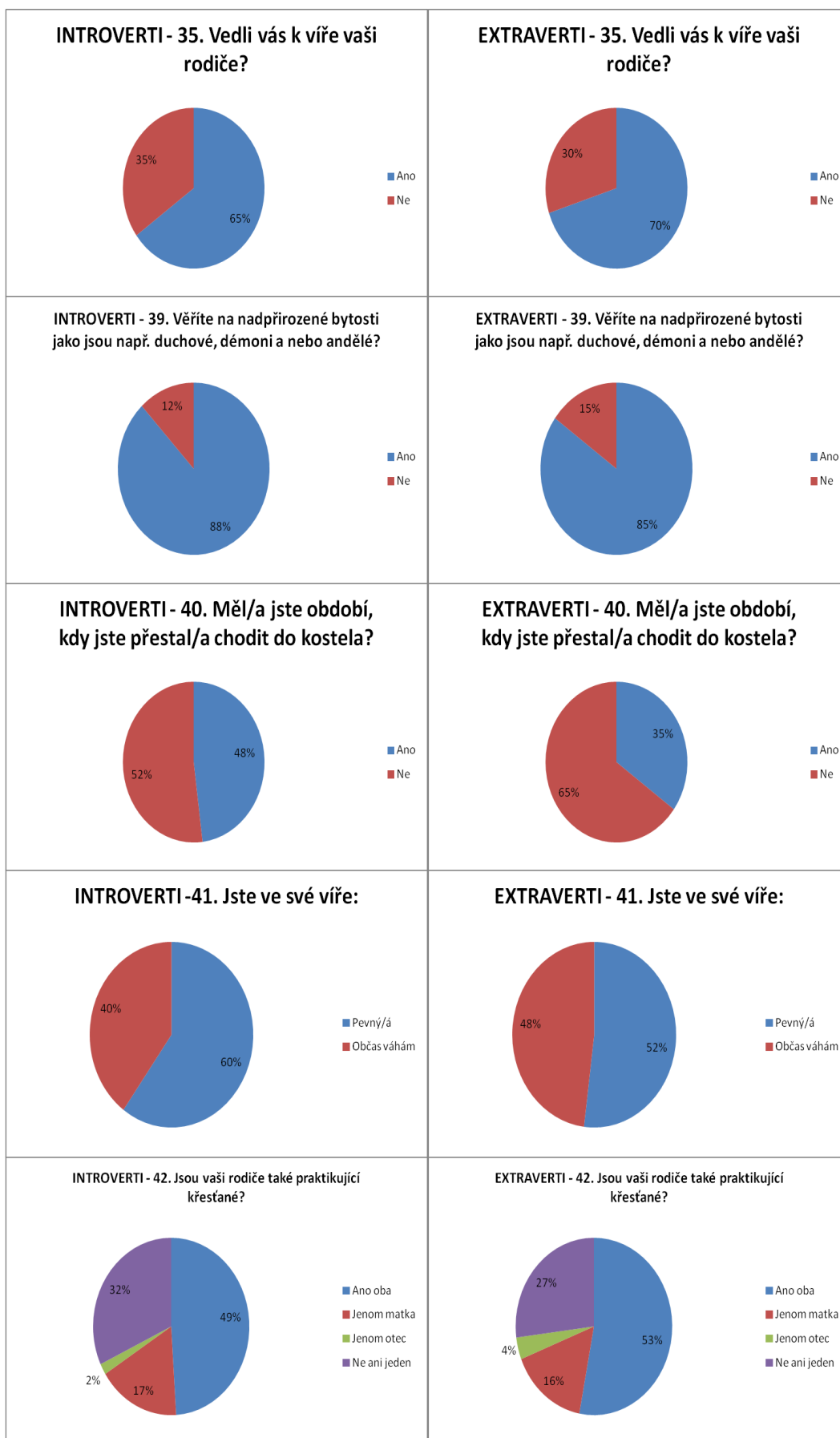
2. Příloha – Grafické znázornění některých otázek

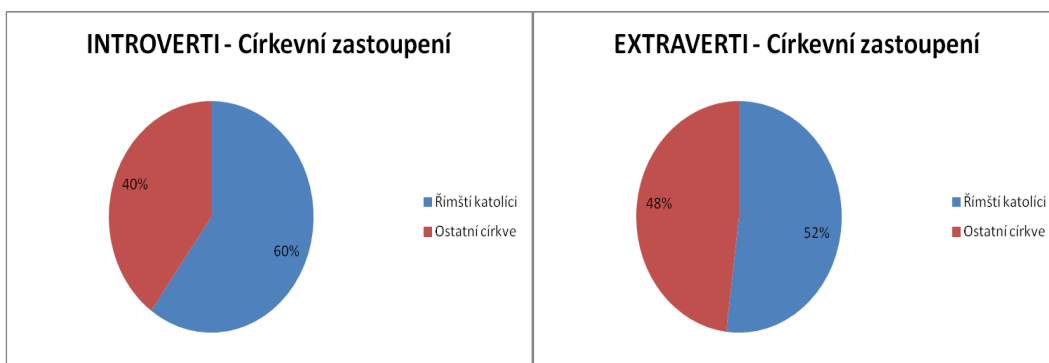
V této příloze bych rád předvedl grafické znázornění některých vybraných otázek. Přesněji těch otázek, které měli největší rozdílnost a tím tedy největší relevanci. Lépe řečeno, v této příloze jsou pouze otázky, které by se mohli dát označit jako relevantní. Relevance jednotlivých otázek by samozřejmě měla být poměřována u každé otázky individuálně na základě velikosti procentuálního rozdílu mezi porovnávanými skupinami. Do této grafické přílohy jsem zařadil jen otázky, které měli rozdílnost 3% a více. Budeme porovnávat vztah mezi introverty a extraverty. Jako druhé rozdělení si také ukážeme porovnání konvertitů a ostatních respondentů.

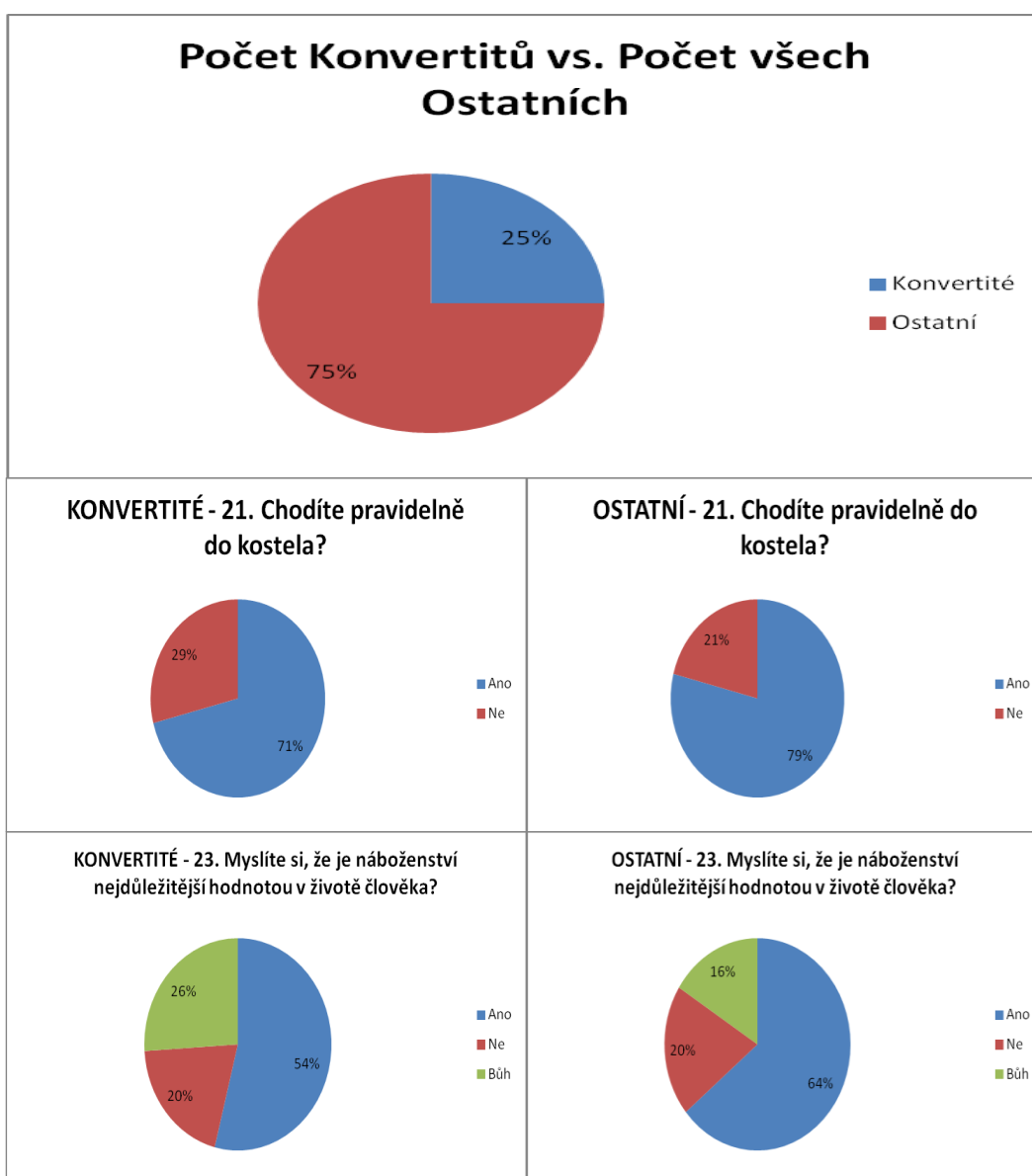

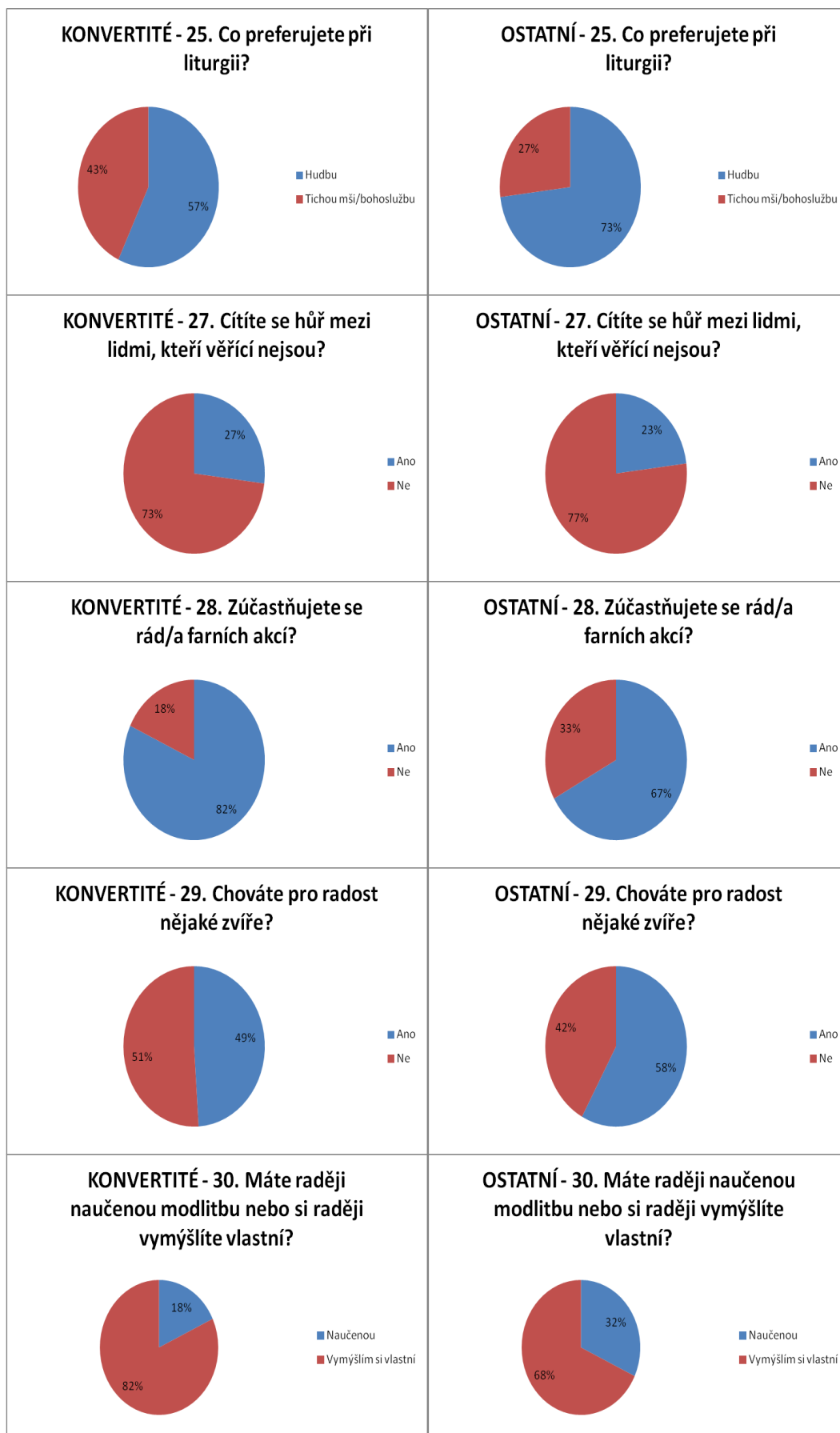

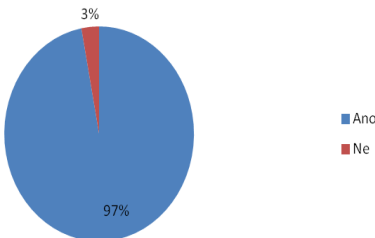
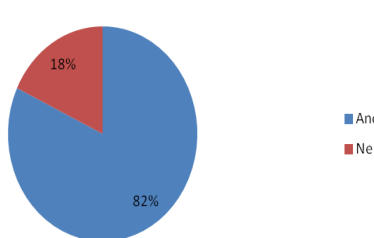
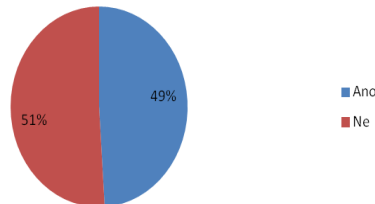
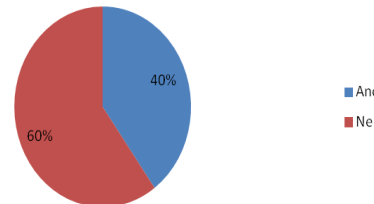
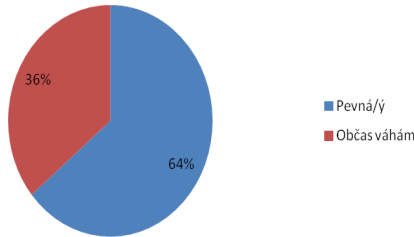
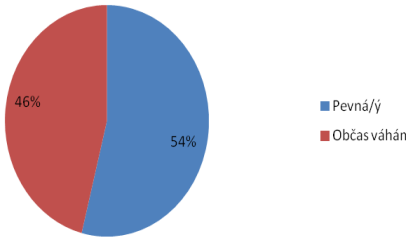
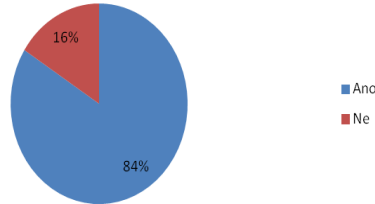
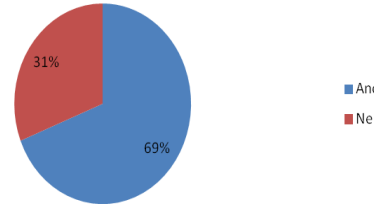
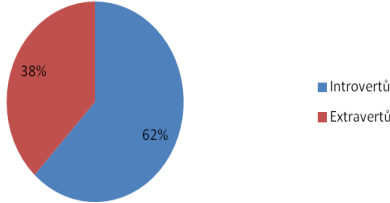
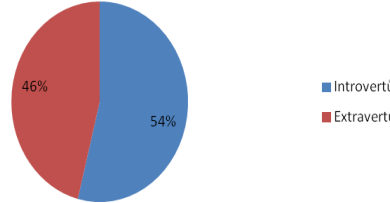

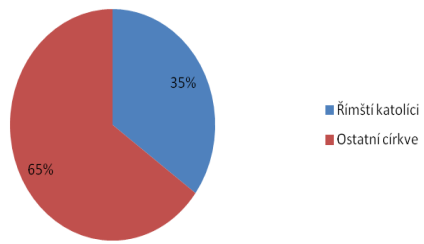
Dále se podíváme na porovnání konvertitů a všech ostatních respondentů

<p>KONVERTITÉ - 39. Věříte na nadpřirozené bytosti jako jsou např. duchové, démoni a nebo andělé?</p> <p>■ Ano ■ Ne</p>	<p>OSTATNÍ - 39. Věříte na nadpřirozené bytosti jako jsou např. duchové, démoni a nebo andělé?</p> <p>■ Ano ■ Ne</p>
<p>KONVERTITÉ - 40. Měl/a jste období, kdy jste přestal/a chodit do kostela?</p> <p>■ Ano ■ Ne</p>	<p>OSTATNÍ - 40. Měl/a jste období, kdy jste přestal/a chodit do kostela?</p> <p>■ Ano ■ Ne</p>
<p>KONVERTITÉ - 41. Jste ve své víře:</p> <p>■ Pevná/ý ■ Občas váhám</p>	<p>OSTATNÍ - 41. Jste ve své víře:</p> <p>■ Pevná/ý ■ Občas váhám</p>
<p>KONVERTITÉ - 44. Měl/a jste někdy nějaký náboženský (duchovní) zážitek, něco, co vás velice duchovně oslovilo?</p> <p>■ Ano ■ Ne</p>	<p>OSTATNÍ - 44. Měl/a jste někdy nějaký náboženský (duchovní) zážitek, něco, co vás velice duchovně oslovilo?</p> <p>■ Ano ■ Ne</p>
<p>KONVERTITÉ - Počet Introvertů vs. Počet Extravertů</p> <p>■ Introvertů ■ Extravertů</p>	<p>OSTATNÍ - Počet Introvertů vs. Počet Extravertů</p> <p>■ Introvertů ■ Extravertů</p>

KONVERTITÉ - Církevní zastoupení

OSTATNÍ - Církevní zastoupení

